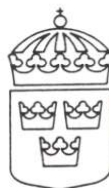

Riksdagens protokoll

1990/91:110

Måndagen den 13 maj

Kl. 12.00–13.57

Protokoll
1990/91:110

Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Andre vice talmannen meddelade att Roy Ottosson (mp) den 9 maj återtagit sin plats i riksdagen, varigenom tjänstgöringen som ersättare upphört för Hans Lindforss.

Svar på interpellationer

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 3 och 6 maj.

2 § Svar på interpellation 1990/91:195 om kostnaderna för den kommunala räddningstjänsten

Anf. 1 Försvarsminister ROINE CARLSSON (s):

Herr talman! Görel Bohlin har frågat mig om vilka åtgärder jag avser vidta för att finna en lösning som kan innebära såväl hög standard på räddningstjänsten som att den kommunala räddningstjänsten inte belastas med en alltför orättvis andel av kostnaderna.

I räddningstjänstlagen (1986:1102) läggs ansvaret för de olika delarna av samhällets räddningstjänst fast liksom de skyldigheter som åvilar statliga myndigheter, kommuner och enskilda i samband med räddningstjänsten. Staten svarar för fjäll-, flyg- och sjöräddningstjänsten samt för räddningstjänsten vid utsläpp av radioaktiva ämnen från kärntekniska anläggningar. Kommunerna ansvarar för alla andra räddningsinsatser vid olyckshändelser och överhängande fara för olyckshändelser då ett snabbt ingripande behövs för att hindra och begränsa skador på människor eller egendom eller i miljön.

Den kommunala räddningstjänstens uppgifter omfattar bl.a. räddningsinsatser vid brand, översvämningar, skred, ras och trafikolyckor. Till uppgiften hör också ansvaret för finansieringen av verksamheten. Kommunernas samlade bruttokostnader för räddningstjänsten uppgick år 1989 till 3,5 miljarder kronor, vilket motsvarade 1,5 % av kommunernas samlade driftskostnader. Ungefär 85 % därav finansierades med skattemedel.

Om en enskild räddningsinsats i kommunal räddningstjänst har medfört

betydande kostnader, har kommunen rätt till ersättning av staten för den del av kostnaderna som överstiger en självrisk. Självrisk utgörs av ett belopp som motsvarar två öre per skattekrona beräknat på kommunens skatteunderlag.

För att en verksamhet som innebär myndighetsutövning skall kunna avgiftsfinansieras måste särskilt medgivande finnas i lag. Inom det förebyggande brandskyddet finns också sådana medgivanden för brandsyn och sötning. Det finns däremot inte några sådana bestämmelser vad gäller den skadeavhjälpande delen av räddningstjänsten.

Enligt min uppfattning bör räddningstjänsten, liksom den offentliga sektorn i övrigt, utvecklas genom omprövning och rationalisering. Inom räddningstjänstområdet anser jag att det är särskilt angeläget att samarbetet mellan kommunerna inbördes utökas liksom kommunernas samverkan med statliga myndigheter och näringslivet. Statens räddningsverk har i uppdrag att verka för en sådan utveckling.

Räddningstjänstlagen ger kommunens räddningsnämnd möjlighet att ålägga ägaren eller innehavaren av en anläggning, där verksamheten innebär fara för att en olyckshändelse skall orsaka allvarliga skador på människor eller i miljön (s.k. paragraf 43-anläggningar), att hålla eller bekosta beredskap med personal och egendom och i övrigt vidta erforderliga åtgärder för att hindra eller begränsa sådana skador. Enligt vad jag fått veta har denna möjlighet hittills utnyttjats i relativt liten utsträckning. Även på detta område är det en uppgift för statens räddningsverk att tillsammans med övriga tillsynsmyndigheter följa utvecklingen.

Jag vill påpeka att jag anser att den kommunala räddningstjänsten håller en god standard i dag. Verksamheten utvecklas successivt, inte minst genom den förbättring av utbildningen som skett de senaste åren. Först om det skulle visa sig att skadorna i form av dödsoffer och förstörda värden skulle öka på ett markant sätt, anser jag att man skulle behöva se över räddningstjänstens former. Den situationen har vi inte i dag.

Görel Bohlin tar också upp räddningstjänsten vid Arlanda flygplats. Den skrivelse till regeringen från länsstyrelsen i Stockholms län om Arlanda, som nämns i interpellationen, bereds fortfarande inom regeringskansliet. Jag vill dock upplysa om att länsstyrelsen informerat regeringen om det avtal som i vintras träffades mellan Sigtuna kommun och luftfartsverket. Avtalet innebär bl.a. att en ny brandstation med dygnetruntberedskap finns i drift vid flygplatsen fr.o.m. den 1 januari i år. Efter samråd med statens räddningsverk fann länsstyrelsen inte anledning att rikta någon anmärkning mot att räddningstjänsten organiserades på det avtalade sättet. Jag kan tillägga att Arlanda flygplats är en paragraf 43-anläggning.

I debatten om den kommunala räddningstjänstens finansiering har man pekat på att det inte längre finns någon kommunal beskattning av juridiska personer trots att räddningstjänstens insatser till stor del gäller industrier, andra företag och trafikolyckor.

Jag vill i det sammanhanget erinra om att kommunerna delvis kompenseras för bortfallet av skatteintäkter vid omläggningen av skattesystemet 1985. Förändringen innebär dessutom ingen skattelättnad för företagen. En ny finansieringsprincip som fördelar finansieringsansvaret på de olika målgrup-

perna för räddningstjänstens insatser skulle enligt min mening innebära en radikal systemförändring. Det saknas ännu underlag för att ta ställning till en så omfattande förändring.

Prot. 1990/91:110
13 maj 1991

Svar på interpellationer

Anf. 2 GÖREL BOHLIN (m):

Herr talman! Jag tackar försvarsministern för svaret. Jag kan förstå inte finna att jag har fått något besked om åtgärder som försvarsministern avser att vidta för att upprätthålla en hög standard på räddningstjänsten utan att en enskild kommun samtidigt belastas orimligt mycket. Tvärtom får jag när jag läser svaret det intrycket att försvarsministern är ganska nöjd med sakens ordning.

Det framhålls i svaret att räddningstjänsten i dag håller en god standard. Det anförs vidare: "Först om det skulle visa sig att skadorna i form av döds-offer och förstörda värden skulle öka på ett markant sätt, anser jag att man skulle behöva se över räddningstjänstens former." Detta är en ganska uppseendeväckande formulering, försvarsministern. Då är det så dags.

Länsstyrelsen i Stockholms län, som skrev till departementet den 30 november, alltså för ett halvår sedan, har både påtalat en rad orimligheter och begärt en utredning. Låt mig här peka på exemplet Arlanda. Visst är det bra att ett avtal har träffats mellan Sigtuna kommun och luftfartsverket om räddningstjänsten, men det löser inte problemen på längre sikt. Sigtuna kommun betalar enligt uppgift bortemot 90 % av räddningstjänstskostnaderna, samtidigt som antalet flygplatsutryckningar ökat enormt, med ungefär 55 % på fem år. Ca 50 % av räddningsstyrkan är numera förlagd till Arlanda, bl.a. beroende på ombyggnadsarbeten i anslutning till flygplatsen, vilket gjort att insatstiderna inte kunnat klaras med mindre än att en stor del av verksamheten flyttats över till Arlanda – detta trots att viadukten är byggd sedan en tid tillbaka.

Samtidigt växer verksamheten i anslutning till Arlanda, som ju är ett riksintresse. Flygtrafiken ökar och kommer att öka ännu mer om vi får den tredje banan. Detsamma gäller biltrafiken på E4, som ju är beroende av flygtrafiken. Flygbränsletransporterna, som nu uppgår till 50–60 dagliga tunga transporter, kommer att öka i antal, och det innebär mycket stora risker. Antalet företag i anslutning till flygplatsen växer, och därmed ökas belastningen och riskerna.

Som svar på mitt påpekande att kommunen numera inte får del av intäkterna av företagsbeskattningen svarar försvarsministern att kommunerna kompenseras för detta skattebortfall. Det kan dock knappast gälla för Sigtuna, som har en extra skattebelastning med 2 milj.kr. per år på grund av Robin Hood-skatten.

En enskild räddningsinsats i kommunal tjänst som medfört betydande kostnader kan till en viss del ersättas av staten, säger försvarsministern, och det kan nog hjälpa någon kommun i något enskilt ärende, men knappast Sigtuna, som ju ständigt pressas av ökade krav på räddningsinsatser vid eventuella katastrofer.

Också ytterligare utveckling är på gång vid Arlanda, t.ex. en järnväg, den s.k. Arlandabanen. När den kommer till stånd, vilket jag hoppas skall ske, får vi ytterligare ett paragraf 43-fall, och då blir läget ännu mer komplicerat.

Man kommer att ställa allt större krav på räddningstjänsten, både kompetensmässigt och resursmässigt. När det gäller kompetensen kan nämnas att räddningsstyrkan i stor utsträckning bygger på vapenfria tjänstepliktiga med sex veckors grundutbildning. Det är bara på Arlanda och Helsingfors flygplatser som man har sådana arbetsstyrkor. Internationellt är det tveksamt om det skulle godkännas. Också bland de räddningstjänstanställda ute på Arlanda är man mycket tveksam till dessa vapenfria tjänstepliktiga. Man vägrar att göra rökdykningar tillsammans med dem.

Länsstyrelsen, som alltså avgav en skrivelse den 30 november, har påpekat att det behövs en översyn på detta område liksom vad gäller uppdelningen av det ekonomiska ansvaret. Skäligheten i den nuvarande ordningen kan verkligen ifrågasättas. Man har också påpekat osäkerheten vid tolkningen av begreppen "kommunal räddningstjänst" resp. "statlig flygräddningstjänst".

Länsstyrelsen kräver alltså en ganska omfattande utredning. En sådan utredning är uppenbarligen absolut nödvändig och blir allt nödvändigare för varje dag. Jag vill fråga om försvarsministern är beredd att mot bakgrund av de bekymmer och oklarheter som redovisats bl.a. i länsstyrelsens skrivelse ta initiativ till en utredning om dessa frågor.

Anf. 3 Försvarsminister ROINE CARLSSON (s):

Herr talman! Jag vill säga följande till Görel Bohlin. Inget av det Görel Bohlin nu har sagt förändrar det svar jag har givit, vilket framgår av mitt interpellationssvar.

Det är alltid intressant att lyssna till moderaterna i talarstolen. De vill alltid sänka statens inkomster och samtidigt öka statens utgifter. Som bekant provades denna ekonomiska teori under ett antal år i detta land. Resultatet blev också ganska bekant.

När Görel Bohlin talar om vissa konsekvenser och säger att det är så dags när det har inträffat svåra händelser, vill jag bara erinra Görel Bohlin om att jag har lagt fram förslag till denna kammare om hur vi skall förhålla oss till de här frågorna. Kammaren har med mycket stor enighet ställt sig bakom den inriktning vi har i de här frågorna. Majoriteten i kammaren delar inte Görel Bohlins uppfattning. Då återstår det väl bara för Görel Bohlin att antingen finna sig i majoritetens beslut eller att också arbeta för någon annan ordning.

Herr talman! Slutligen kan det noteras att det finns en särskild flygplatsberedskap förutom den som Görel Bohlin talar om. Denna betalas helt av luftfartsverket och inte av Sigtuna kommun.

Anf. 4 GÖREL BOHLIN (m):

Herr talman! När det gäller att öka statens kostnader och minska kommunens kostnader vill jag påpeka det som står i min fråga och som också har tagits upp av länsstyrelsen, nämligen att en utredning skall ta upp frågan om att öka finansieringsmöjligheterna och att hitta andra finansieringsmöjligheter än de som för närvarande finns lagreglerade.

Jag vill också påpeka att jag begär en utredning, och det tycker jag faktiskt är en rimlig begäran. Det är inte så säkert att det som har sagts i denna kammare skall vara statiskt för all framtid. På Arlanda sker stora förändringar,

förändringar som kräver att man anpassar räddningstjänsten. Man måste dimensionera räddningstjänsten efter det ökade trycket. Man måste också ta konsekvenserna av den alltmer komplicerade situationen, dvs. se över kompetensen hos dem som skall sköta räddningstjänsten.

Jag begär att man skall undersöka om man kan få en tillräckligt hög standard i anslutning till en så starkt trafikerad internationell flygplats och att man därvid skall göra internationella jämförelser. Jag skulle också vilja, herr försvarsminister, att man redan i dag prövade möjligheterna att minimera riskerna. Den transport av flygbränsle som nu sker på E4 utgör en betydande risk. Jag har varit i kontakt med t.ex. FOA som har talat om att den placering som depån i dag har ute på Arlanda utgör en allvarlig risk, och detta skulle behöva ses över. Om det skulle hända någonting ute på Arlanda är det statens ansvar att det ser ut som det gör. Det vore fruktansvärt om man inte i tid undersökte möjligheterna att minimera riskerna.

När det gäller den ekonomiska ansvarsfördelningen är det inte rimligt, herr försvarsminister, att en liten kommun får ta på sig så stora kostnader för en riksangelägenhet som man nu får göra.

Är försvarsministern beredd att se över inte bara lagstiftning utan även nya finansieringsmöjligheter och därvid också titta på möjligheterna att minimera riskerna?

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på interpellation 1990/91:179 om beredskapen inför stora kärnkraftsolyckor

Anf. 5 Försvarsminister ROINE CARLSSON (s):

Herr talman! Birgitta Hambraeus har – mot bakgrund av erfarenheterna från Tjernobylolyckan och utredningens om kärnkraftsberedskapen betänkande (SOU 1989:86) Samhällets åtgärder mot allvarliga olyckor – frågat vilka åtgärder jag ämnar vidta för att öka beredskapen inför stora kärnkraftsolyckor. Jag tolkar frågan som att den avser olyckor både inom och utom Sverige. En omfattande remissbehandling av betänkandet avslutades under 1990. Ärendet bereds nu inom regeringskansliet och avsikten är att en lagrådsremiss inom kort skall lämnas till lagrådet. Därefter avser jag att återkomma till regeringen med förslag till proposition om samhällets åtgärder mot allvarliga olyckor. Jag är inte beredd att nu föregripa regeringens ställningstaganden till utredningens förslag.

Utredningen föreslår ett antal åtgärder för att ytterligare förbättra planeringen för och beredskapen mot allvarliga olyckor, vilket bl.a. inkluderar den av Birgitta Hambraeus nämnda frågan om införandet av tjänsteplikt och ingrepp i annans rätt även vid sanering efter en kärnenergiolycka. Om regeringen skulle ansluta sig till utredningens förslag om tjänsteplikt och ingrepp i annans rätt krävs lagändring. Det är alltså riksdagen som skall besluta i en sådan fråga.

Birgitta Hambraeus frågar vilka åtgärder jag ämnar vidta för att öka beredskapen inför stora kärnkraftsolyckor. Jag vill därför redovisa några av de

åtgärder som har vidtagits efter Tjernobylyolyckan och i viss mån även efter överlämnandet av betänkandet från utredningen om kärnkraftsberedskapen.

- Samtliga svenska kärnkraftverk har som ytterligare säkerhetsåtgärd installerat s.k. filtersystem, där 99,9 % av reaktorhårdens radioaktiva ämnen som ger markbeläggning skall fastna om en hardsmälta skulle inträffa.
- Alarmerings- och varningssystemen kring de svenska kärnkraftverken har förbättrats.
- På uppdrag av regeringen har räddningsverket sett till att samtliga länsstyrelser i dag har en plan att följa i händelse av en stor kärnenergiolycka inom eller utanför Sverige. De s.k. kärnkraftslänen hade redan tidigare en mer omfattande beredskapsplan, som nu har förbättrats.
- Planerna har granskats av räddningsverket som också utbildar personalen att tillämpa dem i praktiken. Beredskapen övas regelbundet.
- Samtliga länsstyrelser och kommuner har nu tillgång till instrument för att kunna mäta förhöjd strålning från radioaktiva ämnen på marken.
- Vid en olycka sammankallar länsstyrelsen en stab som förutom räddningsledare består av olika typer av experter.
- Med särskild sambandsutrustning kan länsstyrelserna nu snabbt komma i kontakt med t.ex. centrala myndigheter.
- Via lokalradio och övriga massmedia kan länsstyrelserna lämna snabb och fortlöpande information.
- I enlighet med ett internationellt förvarningsavtal, den s.k. varselkonventionen, skall konventionsstater omgående underrätta de stater som kan komma att beröras av ett utsläpp.
- I regeringens proposition (1990/91:180) Med anledning av Sveriges tillträde till tre internationella överenskommelser rörande räddningstjänst föreslås bl.a. att riksdagen godkänner en konvention om bistånd i händelse av en kärnteknisk olycka eller ett nödläge med radioaktiva ämnen.
- Statens strålskyddsinstitut (SSI) har ökat antalet mätstationer över landet som nu även varnar automatiskt vid ökad strålning.
- Förutom SSIs mätstationer har även Försvarets forskningsanstalt (FOA) ett antal mätstationer. Dessutom görs mätningar kontinuerligt vid våra kärnkraftverk och Studsvik.
- SSIs beredskapsorganisation har utökats beträffande både analyser och information.

Anf. 6 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för svaret på min interpellation.

Tjernobylkatastrofen visar oss att kärnkraftens risker är unika. Strålning från radioaktiva ämnen drabbar oss utan att våra sinnen kan uppfatta det. Utredningen om samhällets beredskap inför stora kärnkraftsolyckor säger, att samhällets totala resurser kan komma att behöva mobiliseras om det blir en stor olycka som den i Tjernobyl. Erfarenheterna från Tjernobyl visar att områden som Götaland kan behöva utrymmas. Det finns ingen annan industriolycka som har så stora konsekvenser.

Saneringen fortsätter i Ukraina och Vitryssland ännu fem år efter olyckan. Nya områden borde evakueras. Sovjet har inte råd med de hundratals miljarder som saneringen kostar, och Mikhail Gorbatsjov väddar till omvärlden om hjälp.

Fortfarande har vi för höga strålvärden i vissa delar av Sverige som ett resultat av Tjernobylnuklearkatastrofen. Internationella strålskyddskommissionen har nu ändrat sin bedömning av lågdosstrålningens risker. Gränsvärdet har skärpts, och man räknar nu med att fyra gånger så många här i Sverige som man först beräknade kommer att få cancer på grund av Tjernobylnuklearkatastrofen.

Ny Teknik skriver i nr 17 i år att den s.k. sarkofagen, som den havererade Tjernobylnuklearkraftsreaktor innefattar, är vittrar och läcker. Sovjetmyndigheterna har beslutat att vänta ett år med att bestämma sig för om de skall försöka montera ned sarkofagen eller gjuta in den i ännu mer betong. Om det första förslaget, som kallas "Operation Gröna Ångar", sade den sovjetiske kärnkraftsexperten Alexander Borovoj vid en konferens i Paris nyligen: "Vi har inte tekniken för att klara det. Vi vet varken hur man demonterar sarkofagen, hur man skall begrava det som finns inuti eller hur man skall klara transporterna. Att sätta i gång en demontering i dag vore mycket farligt. Ändå finns det institutioner som driver det."

Betänkandet Samhällets åtgärder mot allvarliga olyckor har ännu inte resulterat i något förslag från regeringen, trots att betänkandet lämnades 1989. Får jag tolka det så att försvarsministern söker andra lösningar på problemet?

Jag kan förstå att försvarsministern tycker att det är obehagligt att ta ställning till de kontroversiella förslag som utredningen om beredskapen inför stora kärnkraftsolyckor lägger fram. Utredningens majoritet föreslår att tjänstepliktslagen och förfogandelagen skall utökas, så att människor kan tvingas ställa upp också i saneringsskedet år efter år efter en kärnkraftsolycka. Jag tycker att mitt förslag är bättre: Avveckla kärnkraften!

Vi har ju facit i Tjernobyl. Vi upprördes när man tvångsrekryterade folk från Baltikum till saneringsarbetet, och jag tror att många tänkte att detta var ett exempel på den kommunistiska statens omänsklighet. Men samma sak skulle alltså kunna hända här, om utredningens majoritet får som den vill. Tusentals människor måste arbeta i starkt radioaktivt belagda områden. På flera kvadratmil måste jord skyfflas undan, hus och gator sandblästras och tvättas. Vattendrag måste invallas för att man skall försöka hindra radioaktivitet att sprida sig i dricksvattnet. Det är en bisarr situation.

Efter Tjernobyl reviderade många länder sina kärnkraftsplaner, och några avvecklade helt, t.ex. Italien. T.o.m. Frankrike, kärnkraftens förlovade land, har sett att reaktorerna åldras fortare än man räknat med. Men i Sverige fortsätter man, trots riksdagsbesluten om avveckling, stelbent att agera aktivt för att göra kärnkraften trovärdig i världen. Våra kärnkraftsföretag försöker fortfarande sälja kärnkraft, dock utan framgång. Kärnkraftsanläggningarna är riktiga propagandacentraler. Svensk Kärnbränsleförsörjning AB påstår att man har funnit metoden att ta hand om det högaktiva avfallet och stärker därmed kärnkraftens image i världen. I FN:s atomenergiorgan IAEA vakar svenska chefer inte bara över atombombsbränsle utan också

Prot. 1990/91:110
13 maj 1991

Svar på interpellationer

över att u-länderna behåller uppfattningen att kärnkraften är en förutsättning för att ett land skall anses utvecklat.

Svenska folket har efter folkomröstningen, genom sina valda ombud i riksdagen, beslutat att kärnkraften skall avvecklas så fort som möjligt.

Försvarsministern räknar upp åtskilliga anordningar som man kostat på våra kärnkraftverk i stället för att stänga dem.

Ju äldre reaktorerna blir desto farligare är de. Om det skulle inträffa en svår olycka och man verkligen lyckades få in all radioaktivitet i det här filtret som man tänkt sig, vad händer då sedan? Den frågan ställer jag till försvarsministern. Radioaktiviteten kan ju inte stanna där i flera hundra tusen år tills den avklingat till ofarlig nivå. Innebär inte detta att vi skulle få en situation som liknar sarkofagen i Tjernobyl?

Folkkampanjen mot kärnkraft och kärnvapen har startat en kampanj för att "Avveckla en reaktor nu!" Solmärken med den texten kommer att spridas och namn samlas in. Vi ger inte upp, fastän miljonerna till propagandan finns hos kärnkraftsförespråkarna.

Enligt överenskommelsen mellan socialdemokraterna, folkpartiet och centerpartiet om energin skall kärnkraften avvecklas när det finns tillräckligt med energi den förutan. Vi har i dag ett elöverskott motsvarande minst en reaktor. Det finns alltså tillräckligt mycket el för att stoppa en reaktor omedelbart. Ett beslut att stänga en reaktor nu skulle bli signalen till alla som nu arbetar med system för effektivisering och för förnybara energikällor.

Den bästa beredskapen inför stora kärnkraftsolyckor är naturligtvis att se till att de inte kan inträffa, därför att kärnkraften avvecklas.

Låt mig därför avsluta detta anförande med att ställa följande fråga: Är försvarsministern villig att sätta sig in i möjligheterna att börja avveckla kärnkraften nu, innan han föreslår riksdagen att besluta om ytterligare lagar och anordningar för att skydda oss för katastrofer från en gammalmodig, dyr och livsfarlig energikälla?

Anf. 7 Försvarsminister ROINE CARLSSON (s):

Herr talman! Jag får det bestämda intrycket när jag lyssnar på Birgitta Hambraeus, att hon inte deltar i centerpartiets olika diskussioner om energipolitiken. Jag utgår i varje fall ifrån att Birgitta Hambraeus omfattar den överenskommelse kring energipolitiken som träffats mellan de tre stora partierna. De frågor som Birgitta Hambraeus har tagit upp torde det vara lämpligt att hon diskuterar i sin riksdagsgrupp.

Låt mig sedan övergå till frågan om tidsplanen. Regeringen planerar att lämna en lagrådsremiss i början av juni, Birgitta Hambraeus. Regeringen avser att efter lagrådets granskning snarast möjligt avlämna en proposition till riksdagen, och jag räknar med att en riksdagsbehandling kommer att ske i höst.

Vad Birgitta Hambraeus elegant undviker att redovisa här i kammaren, är att hon har varit med i en utredning. Hon har inte kunnat övertyga övriga ledamöter i denna utredning om sin ståndpunkt. Jag kan bara konstatera att Birgitta Hambraeus har reserverat sig i utredningen.

Jag vill säga några ord om betänkandet. Utredningens bedömning är att de svenska kärnkraftverken är mycket säkra och att en olycka av samma typ

som den i Tjernobyl inte är möjlig, eftersom de svenska reaktorerna har en helt annan konstruktion. En olycka kan aldrig helt uteslutas. Vidare finns det risk för olyckor utanför Sverige som kan leda till radioaktivt nedfall i Sverige. Det är därför en självklarhet att alltid försöka förbättra en redan mycket god beredskap mot kärnenergiolyckor.

Jag kan förstå att Birgitta Hambraeus tycker att det är trist att hon inte lyckades övertyga utredningen. Men den besvikelsen får hon inte rikta mot mig, utan det får hon klara ut i en överläggning med sig själv.

Herr talman! Arbetet med dessa frågor pågår, och som jag tidigare redovisat kommer det att föreligga ett förslag för riksdagen att ta ställning till i höst.

Anf. 8 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Jag skäms ingalunda för att jag varit med i utredningen, och jag står bakom de allra flesta av utredningens förslag. Vad jag däremot inte kan gå med på är att tjänsteplikten skall utökas och att man i saneringsskedet skall tvinga människor att städa upp och komma i kontakt med radioaktivt material. Jag har i stället föreslagit att kärnkraften skall avvecklas eller att vi åtminstone skall undersöka om det finns tillräckligt många människor som är villiga att utföra detta arbete innan vi fortsätter med kärnkraften.

Jag citerade tidigare från energiöverenskommelsen. Centerpartiet har kommit överens med socialdemokraterna och folkpartiet om att man skall börja avveckla kärnkraften när det finns tillgång till tillräckligt mycket elektricitet så att det kan ske på ett säkert sätt, sysselsättningen upprätthållas och att vi får en god energiförsörjning. Nu har det visat sig att vi har ett överskott på elektricitet. Jag begär inte att försvarsministern skall vara särskilt insatt i dessa frågor, det är ju inte försvarsministerns område. Men det är just därför som jag uppmanar försvarsministern att regeringen innan den föreslår sådana otäckta saker som tvångsuttagning av människor för sanering, undersöker om det inte går att undvika dessa problem och i stället börja avveckla kärnkraften i Sverige.

När det sedan gäller den fruktansvärda sanningen att vi har så många kärnkraftsreaktorer omkring oss som också hotar oss, har en hel del av dessa börjat avstängas. I Leningrad söker man nu efter metoder att stänga sin farliga reaktor och ersätta energin på något annat sätt. Land efter land avvecklar kärnkraften. Socialdemokraterna i Tyskland vill avveckla kärnkraften. Men här i Sverige låter den socialdemokratiska regeringen kärnkraftsintressenterna fortsätta att göra propaganda för kärnkraften runt om i världen. Det är skandal.

Det är vi som driver på och försöker få trovärdighet och acceptans hos befolkningen när det gäller kärnkraften, trots att Sveriges riksdag efter folkomröstningen gång efter gång, under hela 80-talet, har sagt att kärnkraften skall avvecklas så fort som möjligt och ersättas med hushållning och förnybara energikällor. Socialdemokraterna har hela tiden dragit ned på detta, låtit oljepriserna sjunka osv. Detta är som sagt inte försvarsministerns fel. Det är andra ministrar som har haft huvudansvaret. Jag vill vädja till försvarsministern: Undersök detta innan ni går vidare med att lappa i denna

Prot. 1990/91:110
13 maj 1991

Svar på interpellationer

gammalmodiga och fruktansvärt dåliga energikälla som nu så många andra länder överger, och där Sverige blir sist.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1990/91:177 om försämrade levnadsförhållanden

Anf. 9 Statsrådet BENGT LINDQVIST (s):

Herr talman! Gudrun Schyman hävdar i en interpellation till mig att levnadsförhållandena försämras för allt fler och att det sociala skyddet urholkas. Som exempel redovisas siffror från Malmö om antalet arbetslösa, bostadslösa och personer som behöver socialbidrag för sin försörjning. Andra siffror gäller förekomsten av drogmissbruk, prostitution, självmord och aborter.

Gudrun Schyman har mot den bakgrunden ställt följande frågor till mig:

1. Vilka åtgärder tänker statsrådet vidta för att komma till rätta med de problem som redovisas?
2. Vilka åtgärder tänker statsrådet vidta när enskilda kommuner fastställer ekonomiska bidragsnormer som strider mot socialtjänstlagens intentioner om skälig levnadsnivå?

De siffror Gudrun Schyman ger över situationen i Malmö är oroande och belyser bl.a. folkhälsan och välfärdspolitiken i stort. För att avhjälpa bristerna krävs både kommunala och statliga insatser, där inte minst de arbetsmarknadspolitiska insatserna är av stor betydelse.

Regeringens arbetsmarknadspolitik syftar till att motverka arbetslöshet och bidra till ekonomisk tillväxt och inflationsbekämpning. Målet om arbete åt alla ligger fast. I första hand skall den öppna marknadens möjligheter användas. Regeringen förstärker arbetsförmedlingarna och deras s.k. jobbsökaraktiviteter, vilket gynnar de svaga grupperna på arbetsmarknaden. Vidare sker en kraftig satsning på kompetensutveckling genom bl.a. förstärkta utbildningsinsatser. Även ungdomsåtgärderna förstärks kraftigt.

En rad åtgärder har också vidtagits för att förnya arbetslivet och förbättra arbetsmiljön, bl.a. som ett resultat av arbetsmiljökommissionens arbete. Inrättandet av de centrala och regionala arbetslivsfonderna har skapat nya förutsättningar för att höja ambitionsnivån i det förebyggande arbetsmiljöarbetet.

Jag vill också nämna de satsningar på rehabilitering av långtidssjukskrivna som föreslås i regeringens proposition om rehabilitering och rehabiliteringsersättning m.m (prop. 1990/91:141).

I den nyligen framlagda folkhälsopropositionen (prop. 1990/91:175) konstaterar regeringen, att befolkningens hälsa förbättrats under senare år. Det finns emellertid stora skillnader i sjuklighet och dödlighet inte bara mellan olika åldrar utan också mellan könen, mellan olika sociala grupper och mellan olika delar av landet. Skillnaderna i hälsa mellan olika grupper i samhället kan inte accepteras. Ökad jämlikhet skall därför vara ett överordnat mål

vid prioriteringar i folkhälsoarbetet. Folkhälsoarbetet skall dessutom i ökad utsträckning bygga på lokalt engagemang, kunskap och samarbete över sektorsgränserna.

I propositionen föreslås att ett nationellt folkhälsoinstitut inrättas den 1 januari 1992 med uppgift att omsätta hälsopolitiska initiativ till permanent eller tillfälligt programarbete. Jag räknar med att regeringens föreslagna satsning på folkhälsoarbete på sikt skall bidra till att utjämna de skillnader i hälsa som finns i landet.

Regeringen har i annat sammanhang beslutat om särskilda satsningar för att motverka ungdomsproblematik i framför allt storstädernas s.k. miljonprogramområden. Malmö tillhör de kommuner som får del av denna satsning.

Vad gäller Gudrun Schymans andra fråga om kommunernas normer för ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen, vill jag först understryka att regeringsrättens domar och socialstyrelsens allmänna råd utan tvivel har påverkat utvecklingen i riktning mot större enhetlighet inom detta område. Visserligen tillämpas fortfarande olika normsystem i kommunerna, men det strider inte i sig mot lagstiftningens intentioner.

Jag vill i detta sammanhang något kommentera förhållandena i Malmö, som sedan flera år har landets högsta socialbidragsberoende. Dubbelt så många får socialbidrag och socialbidragskostnaden per invånare är tre gånger så hög som i genomsnittskommunen. Enligt uppgifter som jag inhämtat från Malmö beror socialbidragsberoendets långsiktiga ökning framför allt på att större grupper har hamnat utanför arbetsmarknaden. Ökningen anses också bero på att de generella försörjningssystemen inte kan fånga upp och tillgodose behoven hos de svaga grupperna på arbetsmarknaden. Kommunen har nu utarbetat en ny strategi för arbetet med socialbidrag. Nyckelordet i den nya strategin är arbetslinjen. Huvuduppgiften skall inte längre vara att passivt klara ett försörjningsbehov utan att ge hjälp till självförsörjning genom arbete. Som ett led i denna försörjning har också socialbidragssystemet setts över.

Inom regeringskansliet pågår för närvarande ett arbete med att ta fram direktiv för en allmän översyn av socialtjänstlagen. Jag har för avsikt att inom kort föreslå regeringen att en parlamentarisk kommitté tillkallas för att genomföra en sådan översyn. Kommittén bör enligt min uppfattning bl.a. ta upp frågan om normer för socialbidrag.

Anf. 10 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Jag skall be att få tacka Bengt Lindqvist för svaret. Anledningen till att jag har tagit upp de här frågorna är att situationen i Malmö och Malmöhusområdet är oerhört brydsam, för att inte säga allvarlig. Det framgår ju också av interpellationssvaret att Bengt Lindqvist känner till att det är på det sättet. Det är siffror som i jämförelse med riksgenomsnittet verkligen påkallar uppmärksamheten, tycker jag. När man vet att litet drygt 10 % av befolkningen är beroende av socialbidrag, att 4 000 personer är öppet arbetslösa, att 5 000 personer är föremål för arbetsmarknadsinsatser, att bostadskön växer, att missbruket ökar osv., finns det anledning att vara bekymrad. Och det har jag varit.

Prot. 1990/91:110
13 maj 1991

Svar på interpellationer

Ett annat skäl är att när läget är så bekymmersamt som det är i Malmö har socialtjänsten reagerat på ett sätt som gör att man blir mycket förvånad. När den här brydsamma situationen uppstår – problemen är ju mångfasetterade – beror det på brist på arbete, på att de sociala skyddsnäten inte räcker till, som Bengt Lindqvist också visar på, och en mängd saker. Det är en sammansatt problematik som man naturligtvis skall möta på det sätt som Bengt Lindqvist redogör för. Man skall möta den med arbetsmarknadspolitiska åtgärder, regionalpolitiska satsningar, särskilda ungdomssatsningar samt genom att satsa på folkhälsan osv. Jag vet att detta är på gång. Jag vet att regeringen säger att man har ambitioner på de här områdena, men jag och vänsterpartiet tycker att de ambitionerna är för låga. Det är för litet och det är för sent. Det är Carl Bildt som brukar säga det annars, men vid det här tillfället passar det faktiskt för en gångs skull. Det är för litet och det är för sent.

Jag efterlyser de socialpolitiska åtgärderna när alla de här traditionella åtgärderna med arbetslinjen, som ju inte är något nytt, presenteras som svar på detta. Vad gör man där? I den här allvarsamma situationen har man en socialnämnd som står upp och säger att det bara är mygel, bluff och båg med socialbidragen i Malmö. De ökar, men det beror på att folk är lata, att de far med osanning eller att socialtjänstemännen inte förstår hur de skall hantera detta. De delar ut pengar på löpande band och ger bidrag flera gånger om. Folk åker utomlands i stället för att köpa mat. Detta har väckt stora rubriker, det har varit stort larm i media och i TV osv. En mycket hårt pressad socialarbetarkår sitter där och svettas och undrar hur man skall bete sig.

Vad gör då politikerna i Malmö? Jo, de säger att detta är säkert riktigt. Allt det här lurendrejeriet måste vi sätta stopp för. Här krävs det hårda tag, och det genast.

I början av detta år går man alltså in och sänker socialbidragsnormerna i en situation där man står med en ökad arbetslöshet, en ökad utslagning, ett ökat missbruk osv. Ett större antal personer faller igenom de redan försvagade sociala skyddsnäten. Där menar jag att socialtjänsten skulle träda in, men där går man i stället för ett steg framåt fem steg bakåt och säger att man sänker normen. Detta gör man utan att ens ha tagit reda på om alla dessa rykten som förekommit i pressen har varit riktiga eller inte.

Länsstyrelsen har nu gjort en granskning av beslutet om att sänka normen under existensminimum. Detta beslut kom från länsstyrelsen för bara någon eller kanske två veckor sedan. Det visar sig att socialnämnden i Malmö har haft fel på alla punkter. De hade ingen laglig rätt att gå in och titta på enskilda ärenden på det här sättet. De har riktat oberättigad kritik. När det gäller normfrågan, som är det centrala i detta, Bengt Lindqvist, säger man att det här är inte rätt gjort. Man har inte haft saklig grund för att sänka normen. Man vill återkomma i den här frågan. Det vill man göra utifrån att man faktiskt konstaterar, vilket jag tycker är alldeles riktigt, att det som enligt socialtjänstlagen skall vara skälig levnadsnivå skall socialtjänstlagen garantera. Den skäliga levnadsnivån är ju inte fastslagen i kronor och ören i socialtjänstlagen, men man tolkar den så att den kan absolut inte ligga under existensminimum. Man har dessutom i Malmö kommun beslutat om socialbidragsnormer som ligger under existensminimum på felaktiga grunder.

Bengt Lindqvist säger i interpellationssvaret att det strider inte mot lagstif-

tarens intentioner att olika kommuner har olika normsystem. Nej, det är riktigt. Men det måste ju strida mot lagstiftningens intentioner om man har normer som går under existensminimum, eftersom man uttryckligen i förarbetena till lagen har sagt att skälig levnadsnivå inte ligger under existensminimum, den måste ligga över existensminimum. Det är därför man har kommit fram till de här olika normerna som man har.

Jag vill fråga Bengt Lindqvist: Var är de socialpolitiska insatserna vad det gäller Malmö? Vem har ansvaret när kommuner beslutar att bryta mot socialtjänstlagen och går in och beslutar om socialbidragsnormer som understiger existensminimum? Det måste ändå vara Bengt Lindqvists bord. Det går inte att hänvisa till några allmänt hållna fraser om arbetslinjen och arbetsmarknadspolitiska insatser, utan här är det socialpolitiken som skall in, och här är det socialtjänsten som skall råda.

Anf. 11 Statsrådet BENGT LINDQVIST (s):

Herr talman! Socialtjänstlagen är konstruerad som en ramlag som just ger ramar för kommunernas socialpolitiska insatser, vilka sedan, enligt en särskild rättslig ordning, kan prövas vid besvär. Regering och riksdag har alltså i lagar och förordningar angett de ramar som gäller. Det är viktigt att komma ihåg att det nu är Malmö kommun som har ansvaret för de insatser som vilar på socialtjänstlagen. Är det någonting i lagstiftningen vi vill ändra på, så skall det ske genom den översyn som vi nu ämnar sätta i verket. Detta är ett sätt att möta de problem och de erfarenheter vi har gjort under 80-talet vad gäller tillämpningen av socialtjänstlagen, och det är egentligen den enda möjlighet vi från statsmakternas sida – från regering och riksdag – har att hantera den här frågan. I övrigt måste bedömningarna av huruvida Malmö kommun har hanterat frågan rätt eller fel ske via kammarrätt och regeringsrätt.

Det är också viktigt att komma ihåg att den rättsliga prövningen av socialbidragets storlek inte sker med avseende på om normen i sig är för hög eller för låg. Normen är en vägledning som kommunen utfärdar för handläggningen av socialbidragsärenden. Vad som prövas är i stället resultatet av handläggningen, dvs. vilket socialbidrag enskilda människor tilldelas. Detta kan överklagas, och kammarrätten kan då finna att kommunen har gjort rätt eller fel, dvs. att kommunen har tilldelat den enskilde ett ekonomiskt belopp som ger möjlighet till skälig levnadsnivå eller att man inte har gjort detta.

De socialpolitiska åtgärder som man nu vidtar i Malmö går ut på att man försöker angripa de stora problem och det utanförskap som onekligen finns och som ingen – givetvis inte heller Malmöpolitikerna – vill förneka. Dessa problem angrips med en serie åtgärder och genom att man ser till helheten, söker orsakerna till utanförskapet och med olika insatser försöker hjälpa dessa människor på fötter så att de återigen kan börja försörja sig själva. Det är detta som kallas arbetslinjen. Visst har arbetslinjen funnits länge, men den accentueras nu kraftigt i Malmö och på många andra håll.

Gudrun Schyman kan inte vara okunnig om den diskussion som förs om just socialtjänstens funktion – dels dess funktion som yttersta skyddsnät, dels den funktion som innebär att man med olika insatser hjälper människor att återigen komma på fötter och ser till att de kan börja försörja sig själva. Man

har i Malmö tagit flera initiativ i den riktningen, på så sätt att försäkringskassan, socialtjänsten, arbetsförmedlingen och andra samverkar för att ge dessa människor ett stöd som hjälper dem tillbaka in i gemenskapen och som gör det möjligt för dem att klara den egna försörjningen.

Detta är vad jag skulle vilja kalla en socialpolitik av i varje fall äkta socialdemokratiskt märke, och jag tror att också Gudrun Schyman – som gammal socialarbetare – känner igen de takterna. Det är åt det hållet vi måste sträva, och jag menar att man i Malmö kommun gör det. Vi får hoppas att de åtgärder man nu vidtar är tillräckliga. Men detta är något som framtiden får utvisa.

Anf. 12 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Det är alldeles riktigt, Bengt Lindqvist, att jag har god kännedom om detta, eftersom jag just är en gammal socialarbetare. Jag känner också igen den här s-märkta politiken, och jag känner igen den svängning den har gjort – från att tidigare ha förespråkats en generös social politik förespråkar man nu åtstramningar och neddragningar på snart sagt alla områden. Det är en beklaglig utveckling, och det är ytterligt beklagligt att den nu också drabbar socialpolitiken.

Arbetslinjen är ju faktiskt bra, Bengt Lindqvist. Vitsen med hela socialtjänstens arbete skall naturligtvis vara att människor skall komma i gång och av egen kraft verka i livet. När jag jobbade som socialarbetare tyckte jag alltid att min målsättning var att avskaffa mig själv, att se till att jag över huvud taget inte behövdes. Men vägen dit kan knappast gå över snåla bidrag och ett ökat kontrollsystem, vilket detta faktiskt är fråga om. Jag menar att man skall hävda arbetslinjen och att man skall samarbeta med alla andra myndigheter i kommun, landsting och stat. Man skall göra allt för att ge människor möjlighet att med egen kraft verka i samhället och kunna försörja sig själva.

Detta, Bengt Lindqvist, står inte i motsättning till en rimlig socialbidragsnorm. Det finns absolut ingenting som säger att arbetslinjen måste åtföljas av en sänkt socialbidragsnorm. En följd av arbetslinjen blir ett större bidragsberoende, och fler människor hamnar utanför det sociala skyddsnätet, vilket också själva socialtjänsten är en del av.

Detta har ju lett till ett ökat socialbidragsberoende i Malmö. Men vi vet ju att också en rad faktorer inom den ekonomiska politiken, såsom skattereformen och bristen på arbeten, har gjort att fler människor i dag tvingas gå till socialbyrån. När de människor som nu ligger på marginalen får en ytterligare sänkning av sina bidrag endast utifrån det skälet att man skall spara, leder det också, Bengt Lindqvist, till att fler människor blir beroende av bidragen.

Det finns en lång socialpolitisk erfarenhet som visar på att knappa bidrag leder till passivitet och till mygel, till att man försöker slingra sig hit och dit för att komma åt ännu litet mer. Avsikten med de generösa socialbidragen – de bruttonormer som har införts – är just att människor med större eget ansvar skall kunna hantera sin egen ekonomi, att de skall få ett större självförtroende och i och med detta växa och utvecklas vidare.

Jag menar att det man gör i Malmö går stick i stäv emot de socialpolitiska

intentionerna – om dessa är sådana som Bengt Lindqvist beskriver dem. Jag menar att detta också går stick i stäv emot intentionerna i lagstiftningen. Om kommuner så medvetet bryter mot den lagstiftning som gäller måste vi som har stiftat lagarna ändå ha en skyldighet att reagera. Vi kan inte bara hänvisa till utredningar, utan vi måste göra något.

Prot. 1990/91:110
13 maj 1991

Svar på interpellationer

Anf. 13 Statsrådet BENGT LINDQVIST (s):

Herr talman! I mitt förra inlägg vände jag mig till Gudrun Schyman i hennes egenskap av socialarbetare. Nu vill jag påminna om att hon faktiskt också är riksdagsledamot och att hon bör veta att det inte ankommer på henne och mig att ha en uppfattning om Malmös tillämpning av socialbidragsbestämmelserna. Det är rätten som skall avgöra om man i Malmö i och med de nya, sänkta normerna för socialbidragen kan sägas bedriva en verksamhet som står i strid med socialtjänstlagen. Detta skall som sagt prövas i enskilda fall, och efter vad jag förstår är den saken på gång.

Låt mig ändå belysa var Malmö ligger i "landsligan" i fråga om socialbidragsnormsnivå. I 124 av landets kommuner har man en norm som ligger mellan 100 och 114. Det har Malmö också nu; långtidsnormen ligger där på 111. I 133 kommuner ligger normen mellan 115 och 129. I det stora flertalet av landets kommuner ligger alltså normen mellan 100 och 129 % av basbeloppet – detta är det mått som används –, och där någonstans ligger också Malmö. Malmö har alltså inte intagit någon alldeles extrem ståndpunkt i det fallet.

Däremot har man en korttidsnorm som i varje fall vid första påseendet kan ge intryck av att vara väldigt låg. Korttidsnormen föreskriver att socialbidraget under de tre första månaderna skall vara 85 % av basbeloppet. Såvitt jag förstår är vissa kostnader undantagna från korttidsnormen, och därmed är det svårt att bedöma hur detta kommer att utfalla i förhållande till lagstiftningens intentioner.

Jag vill alltså varken angripa eller ge mitt stöd åt de normer som man har infört i Malmö. Rätten kommer att bedöma det enskilda fallet, och vi får se hur rätten bedömer just de här fallen.

Anf. 14 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Jag får ge Bengt Lindqvist rätt i att vi naturligtvis inte här skall fälla domar över Malmö. Jag håller fullständigt med om detta. Men oberoende av vad som sker i Malmö menar jag att det måste vara ett brott mot socialtjänstlagen när kommuner beslutar om bidragsnormer som understiger existensminimum. Jag menar att vi då har ett ansvar att reagera.

Jag kan alltså säga så litet mer allmänt, så att vi inte utpekade Malmö, där Bengt Lindqvists partikamrater i dag huserar och regerar.

Malmös norm är faktiskt extrem, av det skälet att det ingår saker i den som inte ingår i den norm som socialstyrelsen har fastställt, nämligen husgeråd och resor. Den är alltså ännu mer extrem än vad man kan utläsa av de siffror som redovisats. Jag förstår att vi inte kommer längre här genom att ta upp Malmö som exempel, men jag tycker att det är en beklagensvärd utveckling som nu pågår.

Jag tycker också att det är en beklagensvärd utveckling att man i tider med

ökande klassklyftor – som det faktiskt är fråga om – måste hänvisa människor som redan är illa ute att förlita sig till överklaganden i högre instanser. Det är nämligen det som socialarbetarna i Malmö gör. De säger: Tyvärr kan vi ingenting göra, för det är politikerna som har fattat beslut i frågan – var vänlig överklaga till kammarrätten eller regeringsrätten!

Det är ju inte precis de röststarka grupperna som går till socialbyrån och som får det här rådet med en klapp på axeln. Som sagt tycker jag att det är en beklagansvärd utveckling.

Jag skulle vilja, Bengt Lindqvist, avsluta med att tala om den översyn av socialtjänstlagen som skall göras. Vi var ett enigt socialutskott som föreslog detta, men jag vill påpeka att vi gjorde det från väldigt olika utgångspunkter. Att jag och vänsterpartiet i övrigt stödde det här förslaget beror på att vi har motionerat om att lagstiftningen måste ses över utifrån att ramlagstiftningen tydligen inte håller i tider av kärv ekonomi. När det går ett ekonomistiskt tänkande genom samhällets samtliga områden och det är budgetutfallet som räknas, när marknadsvärdet står mot människovärdet, ligger de människor illa till som har att lita till socialtjänstens generositet.

Vad vi alltså vill med den här översynen är en förstärkning av socialtjänstlagen, en förstärkning av de intentioner som fanns när lagen kom till. Men jag är övertygad om, och oroad över, att många av de politiska partier som önskar den här översynen gör det utifrån helt olika utgångspunkter. Man vill nämligen försvaga socialtjänstlagen, därför att man tycker att den är för generös och att den inte ställer tillräckliga krav på människor. Det är en represiv hållning som breder ut sig i dagens samhälle.

Jag hoppas, Bengt Lindqvist, att socialdemokraterna i utredningen och i direktiven, som jag antar att Bengt Lindqvist själv kan diktera, mycket klart och tydligt uttalar att utgångspunkten är en förstärkning av lagen. Varje människa skall ha rätt att leva ett dragligt liv utan att behöva gå till socialbyrån och vända ut och in på både fickor och själ.

Anf. 15 Statsrådet BENGT LINDQVIST (s):

Herr talman! Jag vill bara till sist för min del avrunda den här debatten med att påpeka det kända förhållandet att vi hela tiden, när vi har byggt upp välfärdssamhället, har kunnat notera att det finns grupper i samhället som inte får del av den standardutveckling som sker för det stora flertalet människor. Låginkomstutredningen i slutet av 60-talet belyste det här, och det blev nästan chockartat klart för oss att det förhöll sig på det här sättet.

Självklart är det också så att de ekonomiska svårigheter som Sverige har haft sedan 1970-talet och framåt har inneburit att människor som är särskilt beroende av den gemensamma sektorn har känt av snålblåsten. En intressant diskussion kring de här människorna är ju hur vi kan vidareutveckla de generella systemen och hur vi på ett bättre sätt kan få dem att motsvara de behov som människorna utanför välfärden har. Jag menar då att det är arbetslinjen som skall gälla, och vi bör vidareutveckla den med utgångspunkt i de här människornas särskilda situation.

Jag tycker kanske, om jag får vara en smula självkritisk, att en del av resonemangen kring arbetslinjen hittills mest har handlat om de människor som

redan har ett arbete men som får svårigheter. Här handlar det om människor som kanske under mycket lång tid har stått helt utanför arbetsmarknaden.

Det är inte, och det tror jag Gudryn Schyman och jag är överens om, med mindre välfärd utan med mer välfärd, med en bättre utvecklad välfärd, som vi kan nå de här grupperna. Det är inte med skattesänkningar utan det är genom att försvara den offentliga insatsen till stöd för människor som vi kan hoppas på att nå de här grupperna på ett ännu bättre sätt i framtiden.

Till sist vill jag också säga att jag tror att det är tack vare den välfärdsinsats som vi har i Sverige som den här gruppen är mindre hos oss än den är i de flesta andra industrialiserade länder. Låt oss alltså tillsammans offensivt utnyttja de gemensamma resurserna för att göra situationen bättre för den här gruppen.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1990/91:188 om åtgärder mot hembränning

Anf. 16 Statsrådet BENGT LINDQVIST (s):

Herr talman! Karin Israelsson har frågat socialministern vilka snara åtgärder regeringen ämnar vidta för att få bukt med hembränningen.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på interpellationen.

I regeringens proposition (1990/91:175) om vissa folkhälsofrågor som nyligen har överlämnats till riksdagen behandlas bl.a. den olovliga sprittillverkningen.

Regeringen slår fast att hembränningen är ett stort alkoholpolitiskt problem. Det är samtidigt svårt att dra några säkra slutsatser om hembränningens omfattning och utveckling i Sverige. De olika undersökningar som genomförts indikerar en viss ökning från mitten av 1970-talet till början av 1980-talet. Under senare år tycks dock situationen ha varit relativt stabil.

Till skillnad från Karin Israelsson anser regeringen att straffbestämmelserna i dag är så pass stränga att det inte finns skäl till ytterligare skärpning av påföljderna. Den som tillverkar sprit utan tillstånd kan straffas med upp till två års fängelse eller, om brottet är grovt, med fängelse i högst fyra år. Den som innehar aktivt kol eller annat renings- eller filtreringsmedel får inte överlåta detta, om han har insett eller bort inse att varan skulle komma att användas vid rening eller filtrering av olovligen tillverkad sprit. Den som bryter mot denna bestämmelse döms till böter eller fängelse i högst ett år.

Regeringen ser det inte som möjligt att införa ett tillståndssystem för hantering av aktivt kol. Ett sådant system skulle medföra negativa konsekvenser, bl.a. i form av en omfattande byråkratisk kontrollapparat utan att ge större positiva effekter.

Enligt regeringens bedömning bör de nuvarande reglerna kunna utgöra grund för aktiva insatser mot hembränningen. Regeringen avser emellertid att uppdraga åt rikspolisstyrelsen att i samråd med socialstyrelsen undersöka möjligheterna att förstärka insatserna mot hembränningen. Regeringen an-

ser också att det folkhälsoinstitut som föreslås inrättas bör uppmärksamma hembränningen i den opinionsbildande verksamheten.

Anf. 17 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min interpellation. I svaret betonas att hembränningen är ett stort alkoholpolitiskt problem. Där är vi helt överens. Det är nämligen anledningen till min interpellation.

1989 gav riksdagen på förslag av socialutskottet regeringen i uppdrag att vidta åtgärder för att komma till rätta med bl.a. reglerna för hantering av aktivt kol. Fortfarande har inte någon åtgärd vidtagits, och i den folkhälso-politiska propositionen finns få förslag som skulle kunna leda till aktiva åtgärder. Låt oss nu hoppas på riksdagsbehandlingen av detta ärende.

Statsrådets svar innehåller en passus som jag vill citera: "Den som innehar aktivt kol eller annat renings- eller filtreringsmedel får inte överlåta detta, om han har insett eller bort inse att varan skulle komma att användas vid rening eller filtrering av olovligen tillverkad sprit."

Jag vill påstå att sådana överlåtelser sker dagligen i vårt land. Man behöver bara besöka en butik som säljer essenser, som kan användas för att den hemtillverkade spriten skall kunna förvandlas till olika spritsorter. Även aktivt kol bjuds ut. Eller också kan man läsa de många sidorna med annonser i särskilda bilagor till kvällstidningarna. Där erbjuds stora partier med aktivt kol, och det är dessutom inte ovanligt att s.k. turbojäst erbjuds samtidigt. Ibland finns det även annonser som erbjuder delar till apparater, som rimligen inte kan vara annat än hembränningsapparater. Detta pågår alltså helt öppet. Många handelsmän erhåller erbjudande om förmånliga inköp av aktivt kol i lämpliga förpackningar.

Det är nog bara på socialdepartementet som man fortfarande kan tro att detta sker för att tillföra aktivt kol till lämpliga hushållsapparater. Det vore intressant att höra regeringens uppfattning om vilka hushållsapparater som drivs med aktivt kol tillsammans med turbojäst. Varför görs inte något åt denna uppenbara marknad som snarare tillåter än fördömer hemtillverkning av sprit?

Det måste ändå vara fel att lagen om hantering om aktivt kol inte kan följas upp av mera aktiva åtgärder. Det vore som om våra trafikregler inte följdes av vissa förbud och en tämligen betydande kontroll. Det försäljs åtskilliga ton aktivt kol som rimligen inte kan gå till annat än hemtillverkning av sprit. Det är få hushållsmaskiner som drivs med kol – några få spisfläktar och akvarier, som knappast drar mer än några hekto per år. Om man ser på den försäljning som sker och till vilka grupper den riktas, måste man vara medvetet blåögd för att kunna bortförklara och godkänna denna försäljning som icke kriminell.

Jag vill nog påstå att det är med regeringens goda minne som man hittills undvikit att åtgärda detta missförhållande.

Nej, sanningen är väl att man från regeringens sida inte vill vidta några aktiva åtgärder för att komma till rätta med problemet. Inte ens vissheten om stora inkomstförluster tycks hjälpa, något som annars har varit vägledande i andra alkoholpolitiska sammanhang – jag tänker då på Vin- och

spritcentralens exportverksamhet. Detta kan dessutom vara en belastning i EG-sammanhang när vi skall kräva att få behålla den svenska alkoholpolitiska modellen.

När det gäller påföljden av brottet att bränna sprit hemma, anser jag inte att straffmöjligheterna är för dåliga. Man lägger över huvud taget inte ned någon större kraft på att komma åt dessa brottslingar och de döms ofta till en mycket mild påföljd. Detta uppfattas snabbt av allmänheten som ett tillstånd där hembränning inte är ett allvarligt brott, utan det verkar snarare vara en nödfallsåtgärd att komma åt brottslingar.

En SIFO-undersökning från 1985 visar att 13 % druckit hembränd sprit någon gång under de föregående tolv månaderna. Bland 12–24-åringarna rörde det sig om 21 %, uppger CAN i en redovisning. Samtidigt redovisas att hemtillverkat vin 1988 utgjorde ca 25 miljoner liter årligen, mot Systembolagets försäljning som uppgick till 90 miljoner liter per år. Snabbvinssatserna försäljs ofta som rabatterbjudande vid storköp och någon ålderskontroll förekommer inte. Någon åtgärd mot detta finns inte heller med i förslaget till en förbättrad folkhälsa.

Jag tolkar avslutningen på interpellationssvaret som ett uppvaknande. Regeringen ämnar nu ta tag i problemet. Rikspolisstyrelsen skall få ett uppdrag att tillsammans med socialstyrelsen undersöka möjligheten att förstärka insatserna mot hembränning. Det är nog i grevens tid, men detta borde ha kunnat göras betydligt tidigare om viljan hade funnits. Socialstyrelsens handlingsprogram och riksdagens uppdrag borde ha verkställts i vissa delar redan när regeringen fick förslaget på sitt bord. Det är synd att regeringens alkoholpolitiska inställning varit så splittrad, att man inte kunnat klara av detta tidigare.

Statsrådet avvisar mitt krav på en licensbeläggning när det gäller försäljningen av aktivt kol med att det skulle bli för byråkratiskt och att det inte skulle ha några större positiva effekter. Jag tycker att man borde ha väntat med detta besked till dess man undersökt hela verksamheten. En licensbeläggning är kanske det enklaste sättet att komma till rätta med problemet. Jag vill inte på något sätt utesluta andra åtgärder, men dessa måste rimligen också föra med sig viss byråkrati. Jag anser att regeringen borde ha lämnat denna möjlighet öppen till dess man gjort en översyn av försäljningsmönstret.

Jag vill avsluta med att fråga: När ämnar regeringen ge rikspolisstyrelsen och socialstyrelsen dessa uppdrag?

Anf. 18 Statsrådet BENGT LINDQVIST (s):

Herr talman! Jag är väldigt glad över den lilla ljusning som fanns i slutet av Karin Israelssons bedömning av min folkhälsoproposition. Det finns ändå en gemensam syn på hembränningen som någonting totalt oacceptabelt och som man bestämt måste inskrida emot.

Däremot är det ganska knepigt att finna skäl för att ytterligare skärpa lagstiftningen. Det handlar om att tillämpa de regler och bestämmelser som finns. Att olovligen tillverka sprit är förbjudet och straffsatserna stränga.

Parallellen till trafikreglerna var ganska bra. Vi stiftar ju inte nya trafiklagar för att en del förseelser uppkommer, utan vi vill i de allra flesta fall då

endast ha en skärpt tillämpning. Jag menar allvar med att polisen borde kunna göra mer inom ramen för gällande lagar. Om nu utbudet av aktivt kol och andra tillbehör till hembränning är så öppet – vilket jag också tror att det är – som Karin Israelsson säger, finns det ju verkligen anledning för polisen att mer intressera sig för den här speciella marknaden. Enbart litet mer synlighet från polisens sida skulle nog kyla ned en del av det intresse som annars kan finnas i samhället. Vi kan alltså göra betydligt mer än hittills genom att skärpa bevakningen av denna hantering.

Med hjälp av folkhälsomedel, opinionsbildning och information kan vi nog också avdramatisera denna fråga samtidigt som vi skapar en reaktion mot hembränningen som sådan. Jag räknar med att det folkhälsoinstitut som vi har föreslagit skall kunna ta upp detta i sin verksamhet.

Anf. 19 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Jag tackar för statsrådets vidareutveckling av svaret. Precis som statsrådet tror också jag att det är fullt möjligt att använda lagstiftningen och att det inte finns skäl att skärpa straffsatserna. Problemet är att man hittar så få att tillämpa lagstiftningen på. Det finns betydligt fler som skulle kunna ställas inför domstol, om bara resurser hade givits att söka dem som begår dessa kriminella handlingar.

För den som läser annonser av den här typen är det helt uppenbart vilka syften annonsörerna har. Också statsrådets svar ger vid handen att det rör sig om en kriminell handling som skall åtgärdas och som samhället skall visa att man inte skall acceptera. Det är ju där som bristerna funnits, och jag har i detta sammanhang kritiserat regeringen för slapphet i handläggningen.

Det krävs naturligtvis ökade informationsinsatser och sådana övriga åtgärder som vi som aktivt arbetar med alkoholpolitiska frågor har begärt för att man skall komma till rätta med alkoholbruket i stort.

Det finns också stora pengar i lönnbränningsverksamheten på grund av de leveranser som går till restaurangnäringen. Där är det inte fråga om några oskyldiga tilltag i hemmiljö, utan där handlar det mer om fabriksstillverkning. Detta ger restaurangen en väldigt stor avans på alkoholförsäljningen. Här finns det också mycket av åtgärder som borde kunna vidtas.

Jag tror att dagens debatt kan utgöra ett led i väckandet av den här frågan. Jag ser med glädje att även justitieministern är närvarande i kammaren. Hon kanske också får sig något ord till livs, som kan bidra till att man tillsammans med socialdepartementet försöker åstadkomma en förbättring.

Jag fick inget svar på min fråga om när rikspolisstyrelsen skall få detta uppdrag, men jag hoppas att Bengt Lindqvist ger uppdraget med det snaraste, så att rikspolisstyrelsen tillsammans med socialstyrelsen kan åstadkomma förbättringar.

Anf. 20 Statsrådet BENGT LINDQVIST (s):

Herr talman! Jag kan inte underlåta att göra ett litet påpekande. Uppdraget till rikspolisstyrelsen ingår i propositionen om folkhälsofrågor som regeringen har lagt fram. Mig veterligt – och det beklagar jag verkligen – har Karin Israelssons parti yrkat avslag på propositionens förslag. Annars är mitt svar att så snart propositionen har antagits av riksdagen, är det min avsikt att

omedelbart ge rikspolisstyrelsen detta uppdrag. Jag hoppas därför att Karin Israelsson och hennes partikamrater kan tänka om och ge oss det stöd som vi behöver för att offensivt gå vidare i denna fråga.

Prot. 1990/91:110
13 maj 1991

Svar på interpellationer

Anf. 21 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Det är alldeles riktigt att vi har yrkat avslag när det gäller den åtgärd som innebar att man skulle instifta ett nytt institut, ett s.k. folkhälsoinstitut. Vi från centerpartiet tycker att det uppdrag som finns redovisat i propositionen lika väl hade kunnat gå till socialstyrelsen där man redan i dag har en väl fungerande organisation. Men centerpartiets synpunkter kanske vi kan utveckla i ett senare sammanhang.

Vi säger ja till alla åtgärder som på något sätt kan medverka till att vi får en förändrad situation och som kan bidra till att den totala alkoholkonsumtionen minskar med 25 % fram till år 2000.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1990/91:185 om protestaktioner vid införsel av rågvete

Anf. 22 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Sten Andersson i Malmö har frågat mig om jag är beredd att medverka till en lagändring i syfte att förhindra en upprepning av vad som utspelade sig i Malmö hamn under vintern 1990 i samband med att lantbrukare förhindrade transport av rågvete från hamnen.

Bakgrunden till Sten Anderssons fråga är i korthet följande. Den 23 januari 1990 fick polisen i Malmö kännedom om att lantbrukare förhindrade transport av rågvete från Malmö hamn. Rågvetet hade importerats från Polen. Transporttillstånd hade meddelats av lantbruksstyrelsen. Tillståndet överklagades av olika lantbruksorganisationer och enskilda lantbrukare till jordbruksdepartementet. Polisen beslöt att avvakta regeringens ställningstagande. Den 25 januari beslöt regeringen att inte ta upp överklagandena till prövning. Vid ett sammanträde med berörda parter samma dag meddelade polisen att det inte förelåg hinder för transporten och att polisen var beredd att se till att ingen hindrade transporten. På grund av att de företag som skulle transportera rågvetet drog sig ur sina åtaganden kom transporten av detta från hamnen att ske först under slutet av maj förra året.

I anledning av det inträffade frågade Sten Andersson chefen för civildepartementet om han var beredd att föreslå åtgärder för att konflikter av ifråganvarande slag skulle kunna stoppas på ett tidigare stadium. Civilministern besvarade frågan i riksdagen den 23 april i år. Svaret innebar i korthet att demonstrationsfriheten är grundlagsskyddad och att civilministern inte avsåg att vidta åtgärder för att inskränka denna rättighet.

Sten Andersson aviserade i debatten att han avsåg att återkomma i ämnet med en interpellation. En sådan har nu ställts till mig.

Jag delar givetvis Sten Anderssons uppfattning att sådana metoder – som

Sten Andersson beskrivit – kan kritiseras. Och självklart, Sten Andersson, har varken organisationer eller enskilda rätt att ställa sig över våra lagar.

Givetvis är det djupt beklagligt att importören i detta fall drabbades av en avsevärd förlust på grund av att transporten hindrades på det sätt som skedde. Jag vill emellertid framhålla att det finns olika straffrättsliga regler som kan bli aktuella att tillämpa vid aktioner av det slag som Sten Andersson pekat på. Som exempel kan jag nämna bestämmelserna i brottsbalken om misshandel, olaga tvång, olaga hot, skadegörelse och ohörsamhet mot ordningsmakten. Dessutom finns det regler inom skadeståndsrätten som i situationer av den här typen kan berättiga den skadelidande till ekonomisk kompensation för den skada som vållats honom. Med dessa konstateranden har jag givetvis inte tagit ställning till vilka rättsregler som är tillämpliga i det fall som föranlett Sten Anderssons fråga.

Som Sten Andersson har formulerat sin fråga, kan svaret givetvis inte bli annat än jakande. Men av de uppgifter som jag har hämtat in i ärendet har inte framkommit något som aktualiserar behov av lagändringar.

Anf. 23 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Fru statsråd! Jag tackar för svaret. Statsrådet säger i slutet av svaret att hon inte kan besvara min fråga annat än jakande. Men ministern säger att hon inte tänker aktualisera några lagändringar. Detta är faktiskt litet tveksamt. Skall man få lov att fortsätta med den verksamhet som LRF har bedrivit kan vi hamna i mycket knepiga situationer.

Civilministern uppfattade tydligen min fråga som att jag ville angripa demonstrationsrätten. Men det vill jag inte för ett ögonblick göra. Men detta är faktiskt inte fråga om en demonstration, utan det är fråga om mycket annat, vilket jag skall återkomma till senare.

Jag skall kortfattat beskriva vad som hände. I januari 1990 importerades ett polskt parti rågvete fullt lagligt. Det fanns ingenting att kritisera i detta förfarande. Men en del bönder i Skåne ansåg att detta stred mot deras förståelse att bibehålla sin sysselsättning.

Importören av partiet hade skrivit kontrakt med ett lastbilsföretag som skulle transportera det till berörda gårdar i Skåne. Dagen efter ett sammanträffande som man hade haft med polisen i Malmö med alla intressenter inkl. LRF, där man kom överens om att det var okej med denna transport, meddelade åkeriföretaget att man på grund av de hot man blivit utsatt för från LRF om att man i framtiden inte skulle få transporter från lantmännen – man var också rädd för sina chaufförers säkerhet – drog sig ur detta avtal.

Nu kommer detta i och för sig att innebära en rättegång i Eslöv på fredag. Men det kommer kanske också att innebära att transportören kommer att få skadestånd från ett åkeriföretag som egentligen är oskyldigt, eftersom LRF vilar bakom allt detta. I detta fall har man alltså stått i vägen för lastbilar och dragit av bromsslängor på lastbilar. Det är ju mycket långt ifrån fråga om demonstrationer.

Men detta kan man tydligen göra när det handlar om Polen, eftersom Polens utrikespolitiska värde i dag är minimalt. Men vad skulle hända vid en liknande aktion mot något som är importerat från ett annat land, t.ex. från USA eller England? I dag importerar vi t.ex. lågprisbilar från Korea. Dessa

bilar är tillverkade med betydligt lägre kostnader än de bilar som tillverkas i Sverige. Jag skulle vilja se Volvoanställda eller Saabanställda ställa sig på kajen i Göteborg och säga att de inte ville ha dessa bilar i Sverige. Men att det blir ett våldsamt liv i Polen struntar man i.

På tal om demonstrationer vill jag säga följande. Den 20 april skickade LRF ut ett pressmeddelande där det stod: Ca 150 lantbrukare blockerar – icke demonstrerar – sedan kl. 7 i morse ett parti rågvete som har legat i Malmö hamn i tre månader.

Blockaden leddes av ordföranden i LRF i Skåne, Arne Lyngö, som vid detta tillfälle också var ledamot i LRFs centrala styrelse. Han sade också: Så länge regeringen inte ändrar sin jordbrukspolitik kommer man att fortsätta den här blockaden. Och inget rågvete skall importeras till Sverige, utan det skall stoppas av oss lantbrukare.

Detta, fru statsråd, får LRF hålla på med, och det finns ingen i dag befintlig lagstiftning enligt vilken de kan straffas.

Vid ett tillfälle skulle en åkare från Blekinge hämta ett parti nere i Malmö. Strax innan han anlände till Malmö hamn fick han ett samtal från Arne Lyngö. Lyngö frågade honom vilka transporter han körde i vanliga fall. Åkaren svarade att han körde fodervaror och grönsaker åt Lantmännen. Lyngö sade då – vilket står i en polisrapport – att om åkaren befattar sig med detta parti kommer han inte att få några körningar för Lantmännen framöver. Detta finns alltså vidimerat i en polisrapport. Ändå anser åklagaren att det inte är möjligt att väcka åtal i detta fall. Man skall inte dra paralleller med maffian i andra länder, men detta liknar litet grand metoder som används i dessa sammanhang. LRF kan alltså bära sig åt hur som helst. Om de är kritiska mot svensk jordbrukspolitik, må det vara deras sak. Men då får de agera på det sätt som alla andra får hålla sig till. Här har det varit fråga om att direkt gå ut och blockera, och t.o.m. tvinga två småföretagare i konkurs, och kanske nu som efterspel tvinga ett lastbilsåkeri i konkurs därför att det kommer att få betala stora skadestånd när det har dragit sig ur ett redan tidigare tecknat avtal. Skall man få lov att göra så även framöver? Jag måste säga att jag och många andra är mycket förvånade över att statsrådet anser att den nu gällande lagstiftningen inte behöver ändras.

Anf. 24 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Jag uppfattar att Sten Andersson är upprörd, men jag har litet svårt att få kläm på vad det är som Sten Andersson är upprörd över. Han säger att det inte finns någon lagstiftning som kan straffa LRF för vad LRF gör. Så räknar Sten Andersson upp en del ageranden från LRFs sida – att chaufförer hotas, att man ställer sig i vägen för lastbilar, att man drar av slangar, att man blockerar osv.

Jag frågar mig: Vad i detta agerande rymmer inte under någon av de bestämmelser som kan komma i fråga, t.ex. om misshandel, olaga tvång, olaga hot, skadegörelse, ohörsamhet mot ordningsmakten? Det finns säkert flera bestämmelser som man kan använda i sammanhanget.

Sten Andersson anser tydligen att det förekommer något förkastligt agerande här som inte rymmer inom den lagstiftning vi har i dag. Jag skulle vilja be Sten Andersson att precisera vilket detta agerande är och var bristen i

lagstiftningen finns. I så fall är jag beredd att ta en diskussion om huruvida vi behöver en ändring av lagstiftningen. Men på grundval av de uppgifter som Sten Andersson hittills har lämnat kan inte jag finna att det saknas särskilda bestämmelser för att angripa sådant som är kriminellt beteende redan enligt brottsbalken.

Anf. 25 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Den importör som nu har gått i konkurs anmälde via sin advokat det inträffade till polisen. Jag har i min bänk ett tiotal polisrapporter med intervjuer med dem som varit inblandade. Alla talar hela tiden om de här exemplen som jag har tagit upp. Ändå väljer åklagaren att inte åtala. Det är det jag menar är en brist i lagstiftningen. Här kan man alltså gå ut och ställa sig i vägen för lastbilar och hindra deras verksamhet, man kan hindra enskilda småföretagare som följer alla regler till punkt och pricka, man kan sabotera bromsar på lastbilar, man kan öppet uttala att "vi skall stoppa all import av rågvete så länge inte Sverige ändrar sin jordbrukspolitik".

Trots att detta finns vidimerat i polisrapporter, föranleder det inget åtal. Det är därför jag kritiserar statsrådet, när hon säger att hon inte anser att det är aktuellt att göra några förändringar i lagstiftningen. Kan man bära sig mer illa åt än LRF har gjort i det här fallet och ändå gå fri?

Jag vill också, herr talman och fru statsråd, tillägga att exakt samma saker har hänt även på andra ställen i Sverige.

Jag hade tänkt rubricera min interpellation med frågan: Står LRF – Lantbrukarnas Riksförbund – över lagen? Med det svar jag har fått här i dag är det frågetecknet ännu inte utträtat.

Anf. 26 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Nej, givetvis står inte LRF över lagen. De lagar vi har gäller också LRF.

Jag har fortfarande svårt att få kläm på vad det är Sten Andersson är missnöjd med. Sten Andersson säger att åklagaren väljer att inte åtala, och då finns det brister i lagstiftningen. Vilka brister i lagen är det som gjorde att åklagaren valde att inte åtala?

Jag saknar möjlighet att bedöma om det i det här enskilda fallet har gjorts felaktiga bedömningar från myndigheternas sida. Det skall i så fall åtgärdas på annat sätt än genom en diskussion i riksdagen om lagändringar.

Anf. 27 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag är fortfarande litet förvånad över den brist på förståelse som statsrådet här visar. De exempel som jag har tagit upp är av det slaget att vem som helst som man skulle fråga skulle tycka att detta borde utgöra grund för ett åtal. Man har alltså hindrat fullt laglig verksamhet. Men tydligen anser åklagaren att det inte finns någon möjlighet att framgångsrikt driva ett åtal. Det är alltså tillåtet att hindra småföretagares verksamhet, agera så att de drivs i konkurs. Lagen kan ingenting göra. Man kan stoppa, muta, hota de företagare – åkare och importörer – som försöker följa den lagstiftning som finns. Det är de som blir lidande här. Men LRF lider ingen skada. Jag tycker att detta är ynkedom.

Jag säger fortfarande, herr talman, att min rubrik är befogad. Men i stället för ett frågetecken skall det bli ett utropstecken. LRF står tydligen över lagen!

Prot. 1990/91:110
13 maj 1991

Svar på interpellationer

Anf. 28 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Varför, Sten Andersson, fanns det inte möjlighet att framgångsrikt väcka åtal?

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 1990/91:189 om giltigförklaring av vissa ogiltiga vigslar

Anf. 29 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Alf Wennerfors har frågat mig hur jag ser på handläggningen av ett ärende om rätten att viga inom Södermalmskyrkan i Stockholm. Alf Wennerfors har också frågat mig hur jag kommer att agera för att de vigslar som förrättats inom Södermalmskyrkan och som är ogiltiga så snabbt som möjligt skall bli förklarade giltiga utan besvär för de inblandade paren.

Låt mig först ge en kort beskrivning av bakgrunden till Alf Wennerfors frågor.

Vigsel får sedan början av 50-talet förrättas inom pingströrelsen. Det är pingströrelsen som själv har att bestämma vilka inom rörelsen som skall få vara vigselförrättare. Det bestäms av en särskild nämnd, pingstförsamlingarnas vigselnämnd.

Södermalmskyrkan var sedan lång tid tillbaka en församling inom pings-trörelsen, och dess pastorer hade av vigselnämnden fått rätt att förrätta vigsel inom pingströrelsen. Som en följd av det hade länsstyrelsen utfärdat intyg åt dessa pastorer om att de var behöriga vigselförrättare. Sedan Södermalmskyrkan av vissa skäl inte längre ansågs vara en församling inom pingströrelsen, återkallade vigselnämnden, per den 1 juli 1989, vigselrätten för församlingens pastorer. Vigselnämnden uppmanade i samband därmed församlingen att sända tillbaka de utfärdade behörighetsintygen. Församlingen vägrade emellertid att återlämna intygen. Då begärde vigselnämnden att länsstyrelsen skulle återkalla pastorernas behörighet att viga inom pingströrelsen. Länsstyrelsen ansåg dock att den inte kunde ingripa.

Vigselnämnden förde då frågan till regeringen.

Jag vill framhålla att det är pingströrelsen som har fått vigselrätten. Vem inom den rörelsen som får vara vigselförrättare är en sak som den rörelsen internt har att ta ställning till. Det sker, som jag redan har nämnt, genom att den s.k. vigselnämnden inom pingströrelsen bestämmer vilka som skall få vara vigselförrättare.

Vad gäller Södermalmskyrkan har vigselnämnden beslutat att vigselrätten för Södermalmskyrkans pastorer skulle upphöra per den 1 juli 1989. Regeringen har inte haft någon rätt att överpröva det beslutet. Regeringen har i sitt beslut i ärendet bara konstaterat att vigselrätten för Södermalmskyrkans

pastorer upphörde den 1 juli 1989 till följd av att vigselnämnden har beslutat det.

I anslutning till att regeringens beslut expedierades, skrev justitiedepartementet i februari i år till de berörda pastorer i Södermalmskyrkan. Dessa informerades då bl.a. om att vigslar som kunde ha förrättats inom församlingen efter den 1 juli 1989 inte är rättsligt giltiga. I brevet pekades därför på den möjlighet som finns för regeringen att i efterhand godkänna en sådan vigsel, och pastorer uppmannades att underrätta de par som kunde vara berörda och att upplysa departementet om vilka dessa är.

Någon positiv reaktion på brevet till Södermalmskyrkans pastorer har vi tyvärr ännu inte fått. Några av de vigda paren har ansökt om regeringens efterhandsgodkännande. Regeringen har redan hunnit fattat beslut om godkännande av två vigslar. Men de paren har, såvitt jag kan förstå, blivit informerade på andra vägar.

I ett brev i mars 1991 till föreståndaren i Södermalmskyrkan framhöll jag att jag är ytterst angelägen om att de negativa effekterna för de drabbade paren undanröjs, och jag utlovade att ansökningar om efterhandsgodkännande skulle komma att behandlas i en positiv anda. Jag väjdade därför om att alla berörda parter skulle informeras om den uppkomna situationen och om möjligheterna att råda bot på den. Jag framhöll i det sammanhanget också att det enligt gällande regler endast är mannen eller kvinnan, eller, om någon av dem har avlidit, arvingarna till den avlidne som kan ansöka om efterhandsgodkännande.

Tyvärr måste jag säga att jag fortfarande väntar på ett positivt svar på min värdjan till Södermalmskyrkan. Eftersom det endast är genom församlingens försorg som alla de berörda kan nås, hoppas jag fortfarande, för de drabbades skull, på församlingens medverkan. Får vi i justitiedepartementet bara reda på vilka personer som berörs, kan vi själva se till att hjälpa dem att få sina vigslar godkända i efterhand.

Södermalmskyrkan har i en ansökan till regeringsrätten ansökt om rättsprövning av regeringens beslut. Saken är alltså på nytt föremål för rättslig prövning.

Till slut vill jag ta upp en fråga som missuppfattats på flera håll – så även av Alf Wennerfors. Det har påståtts att regeringen med retroaktiv verkan har tagit ifrån Södermalmskyrkans pastorer deras vigselrätt. Som har framgått av det jag har sagt, har regeringen inte fattat något eget beslut i sak, endast i sitt beslut förklarat att det är vigselnämndens beslut som gäller.

Anf. 30 ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! Olof Palme gjorde våren 1976 en kommentar om en politisk tavla som jag tror att många minns. Men jag skall naturligtvis inte gå in på den. Han sade: Monumentalt klantigt. Det är svårt att bedöma om detta är monumentalt klantigt, men klantigt är det.

Att ingå äktenskap är något av det allra viktigaste som en människa kan göra i sitt liv. Att bestämma sig för vem man skall leva tillsammans med och ha ett långt samliv framför sig med, det är ett mycket allvarligt beslut. Jag tror, fru statsråd, att det är ännu allvarligare om man är aktiv kristen. Man vill kanske leva efter strängare regler än vad vi andra gör.

Den 9 september 1989 gifte sig Monika och Andreas i Seglora kyrka. Pastor Bror Spetz vigde. Det var ett mycket vackert bröllop, ett oförglömligt minne för det unga brudparet och för alla som var där, inbegripet mig själv, fru statsråd. Jag råkar vara Monikas far.

I dag har Monika och Andreas samt alla vi andra – föräldrar, släkt och vänner – fått veta att denna vigsel inte är giltig. Häpnadsväckande, tycker vi. Så tycker även alla de övriga par som har blivit drabbade, liksom alla deras anhöriga och vänner. Det är inte bara häpnadsväckande. Det är upprörande, och de känner sig kränkta. Då kommer statsrådet här och säger: Skicka bara in ansökningar så skall vi behandla dem i positiv anda. I ett brev föreslog ett departementsråd ett nytt bröllop. Det nämner inte justitieministern i sitt svar.

Herr talman! Jag tackar självfallet för svaret, men jag är besviken. På s. 1 i svaret, längst ned, talar fru statsrådet om länsstyrelsen och hur den har handlat. Fru statsrådet säger att: Länsstyrelsen ansåg dock att den inte kunde ingripa. Men statsrådet säger inte varför länsstyrelsen inte vill ingripa. Det tycker jag gott kunde ha stått i svaret.

Länsstyrelsen ansåg nämligen inte att vigselnämnden kunde betraktas som en myndighet. Det var det första. Det andra, som också är mycket viktigt, är att vigselnämnden inte har sagt att de kriterier som gällde när pastorerna fick sin vigselrätt har upphört att finnas. De är fortfarande uppfyllda. Det är de skäl som länsstyrelsen har angivit. Jag tycker att det ligger väldigt mycket i dem.

Nej, det enda som har sagts är att Södermalmskyrkan inte är *ett* med pingströrelsens övriga församlingar. Det skiljer alltså i tron eller kanske i läran, jag vet inte. Jag är själv inte pingstvän och jag är heller inte jurist. Det är mycket svårt för oss vanliga människor att begripa detta, inte minst såsom ni har handlagt ärendet.

Justitieministern betraktar således vigselnämnden som en myndighet. Om det nu är så, skall jag be att få ställa några frågor: Hur gick det till när den s.k. myndigheten förberedde sig för sitt beslut? Vad hade den för beslutsunderlag? Var man och lyssnade på dessa pastorer? Hur många gånger i så fall? Vad omfattade beslutsunderlaget egentligen, var det tidningsurklipp, hörsägen eller bara vanligt svenskt skvaller? Kallades pastorerna till vigselnämnden för förhör eller diskussion? Hur fick Bror Spetz och de övriga pastorerna tillfälle att yttra sig, att försvara sig? De har inte begått något brott mot lagen. De har inte beskyllts för olämpligt uppträdande. Det enda det handlar om är tydligen nyanser i resp. församlings kristna tro.

Bara för att en sådan här vigselnämnd har en uppfattning klämmer man till. Är det religionsfrihet? På dessa grunder drabbas alltså ett tjugotal unga äktenskap helt oförskyllt och med retroaktiv verkan. Det har i alla fall fått den effekten, även om jag inser innebörden av det som statsrådet påpekar i svaret angående retroaktiv verkan. Inser inte landets justitieminister och alla goda rådgivare på departementet att detta är orimligt? Jag hoppas att nu få svar på mina frågor om hur justitieministern ser på vigselnämnden som myndighet och handläggningen av ärendet.

Mitt råd i övrigt är att regeringen snarast bör fatta ett beslut, så att detta

kommer ur världen. Gör det inte för sent, med tanke på valet. Vi är väldigt många som följer hur det skall gå för de unga paren.

Anf. 31 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Alf Wennerfors är mycket upprörd och jag kan dela hans upprördhet i sak, vad gäller de personer som trodde sig vara gifta, med all den civilrättsliga verkan som det har, och det visar sig att de inte är det, på grund av att de personer som vigde dem inte hade befogenheten att viga så att det får civilrättsliga effekter. Alf Wennerfors säger att det är "monumentalt klantigt". Jag antar att han med det menar att någon har betett sig monumentalt klantigt. Jag känner en viss osäkerhet om vem det är som har stått för denna monumentala klantighet. Var det pingströrelsen, då man inte längre ansåg att Södermalmskyrkan tillhörde pingströrelsen? Var det pastorer i Södermalmskyrkan, som fortsatte att viga, trots att de inte längre tillhörde pingströrelsen och inte omfattades av den vigselrätt som pingströrelsen har? Var det länsstyrelsen, som gjorde misstaget att tro att det gick att överklaga vigselnämndens beslut, eller var det regeringen? I så fall skulle jag vilja att Alf Wennerfors preciserade på vilket sätt regeringen har varit monumentalt klantig. Var det för att regeringen följer de lagar vi har i vårt land? Skall regeringen inte vara underkastad de lagar som riksdagen har fattat beslut om?

Alf Wennerfors frågar om vigselnämnden är en myndighet och utgår från att så är fallet. Givetvis är vigselnämnden ingen myndighet. Vigselnämnden är ett organ inom pingströrelsen, ett organ som kom till när pingströrelsen fick befogenheter att förrätta vigsel. Det är ett organ som kom till för att pingströrelsen skulle kunna utse de pastorer inom sin rörelse som skulle få vigselrätten.

Jag tror att ett beklagligt misstag har skett och det är att länsstyrelsen trodde att vigselnämndens beslut gick att överklaga. Det var så jag tror att frågan kom upp i regeringen. Regeringen har klarlagt det rättsliga läget, att regeringen inte har någon som helst befogenhet att gå in i detta ärende.

Enligt den lagstiftning som vi har kan regeringen göra två saker. Den ena saken som regeringen kan göra är att i efterhand godkänna de vigslar som har förrättats, så att dessa blir lagliga. Den andra saken som regeringen kan göra är att utdela rätten att förrätta vigslar. Det är alltså fullt möjligt att också andra som inte tillhör pingströrelsen får vigselrätt. Men då måste man ansöka därom, och det kommer då naturligtvis inte att vara fråga om en retroaktiv lagstiftning. Vi ägnar oss ju inte åt retroaktiva beslut, som Alf Wennerfors säkert vet.

Alf Wennerfors avslutar sitt inlägg med att säga att regeringen måste fatta ett beslut, så att den här frågan kommer ur världen. Men i mitt svar redogjorde jag för hur angeläget det är för mig att regeringen har möjlighet att fatta beslut, så att den här frågan kommer ur världen. Departementet och jag själv har skrivit flera vädjande brev till personer inom Södermalmskyrkan som är involverade i detta och som är de enda som vet vilka enskilda personer som har drabbats när det gäller konsekvenserna av pingströrelsens inre schismer. Jag har inte fått något svar.

Jag vill ställa en fråga till Alf Wennerfors, som tycks ha goda kontakter

med Södermalmskyrkan: Är det orimligt att begära att pastorerna i Södermalmskyrkan talar om för regeringen vilka personer som är berörda av detta?

Jag åtar mig att personligen ta kontakt med dessa individer och att göra det möjligt för dem att så smidigt som möjligt få förrättade vigslar godkända i efterhand, så att vigslarna blir lagliga. Det är det utrymme som lagstiftningen ger mig när det gäller att fatta beslut här. Men jag har hittills misslyckats när det gäller att få gehör från Södermalmskyrkan. Det gäller ju att agera så, att dessa stackars människor får sina vigslar godkända. Jag hoppas alltså att Alf Wennerfors kan hjälpa mig med det som jag hittills har misslyckats med.

Anf. 32 ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! Det är inte dåligt att justitieministern nu lovar att hon t.o.m. skall ta kontakt med berörda individer. Justitieministern kommer kanske t.o.m. att tala med dem om den här saken, och det är alltså inte dåligt.

Det var bra att från justitieministern få beskedet att vigselnämnden inte är en myndighet. Men det är väl ändå ett slags myndighetsutövning som man håller på med. Det är i varje fall oklart för mig hur det förhåller sig, och jag tror att det är oklart för många andra också, inte minst för länsstyrelsen. I varje fall var det tidigare oklart för länsstyrelsen hur det här förhöll sig. Kanske råder det fortfarande oklarhet bland juristerna beträffande den här punkten. Hur kommer det sig att man inom vigselnämnden kan handlägga det här ärendet på det sätt som man har gjort? Jag har inte fått något svar på den frågan. Därför utgår jag från att det här är under all kritik.

Om man utövar någonting som har ett så allvarligt syfte som i det här sammanhanget, borde det väl finnas ett rejält beslutsunderlag. Man borde alltså ha haft tillgång till en jurist som sett till att allt gick rätt till. Men så har det tydligen inte gått till. Jag ifrågasätter hanteringen här, och det är väl vad som tydligast kommer ut av den här interpellationsdebatten.

Är det exempelvis tillfredsställande att ha en vigselnämnd inom den här frikyrkan vars beslut inte kan överklagas? Är det tillfredsställande att det förhåller sig på det sättet? Vi ser ju här att tredje person kan drabbas. Vad svarar justitieministern i det sammanhanget? Vore det inte idé att ändå överväga en annan ordning för detta?

Anf. 33 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Vigselnämndens agerande är en form av myndighetsutövning. Det är helt klart. Men såvitt jag förstår finns det inte något egentligt beslut som vigselnämnden har fattat här och som kan överklagas, utan det här är en konsekvens av att pingströrelsen har vigselrätt. Vigselnämndens enda uppgift är att inom den egna rörelsen utpeka de personer som man bedömer vara lämpade att inneha vigselrätt.

Det vi har gjort från statsmakternas sida är att vi har gett pingströrelsen som sådan rätt att förrätta vigslar, på det villkoret att man i särskild ordning pekar ut de personer inom den egna rörelsen som anses vara lämpade för uppdraget.

Att det finns pastorer inom Södermalmskyrkan som tidigare hade vigsel-

rätt men som inte längre har denna rätt är en konsekvens av att pingströrelsen inte längre anser att Södermalmskyrkan tillhör pingströrelsen. Härav följer automatiskt att den vigelsrätt som pingströrelsen har inte längre kan gälla pastorer som inte tillhör pingströrelsen.

Jag tror att det vore fel om regeringen gick in och lade sig i detta med hur religiösa församlingar i vårt land agerar i fråga om interna angelägenheter. Det kan t.ex. gälla detta med att ha synpunkter på vilka församlingar som får vara medlemmar och vilka som inte får vara det. Om statsmakterna lade sig i detta tror jag att vi därmed skulle ta på oss ett ansvar som kunde vara mycket olyckligt just när det gäller att värna om religionsfrihet och föreningsfrihet. Jag tror att vi skall respektera de religiösa samfundens egen rätt att agera i fråga om inre angelägenheter.

Anf. 34 ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! Vad justitieministern sade i det senaste inlägget var mycket klokt. Det är bra att det blev sagt.

Pingströrelsen består ju av många församlingar. Hur går det nästa gång en församling av vigselnämnden inom pingströrelsen inte anses ha den rätta tron? Vad gör vi då? Skall vi låta det vara på samma sätt även i fortsättningen? Jag vill ha svar även på dessa frågor.

Är den här ordningen verkligen bra? Vi snuddar ju här vid religionsfrihetens principer. Vad säger fru statsrådet?

Anf. 35 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Jag tror inte alls, om jag nu har fattat saken rätt, att det är vigselnämnden inom pingströrelsen som fattar beslut om vilka som skall tillhöra pingströrelsen eller inte. Det är naturligtvis pingströrelsen som sådan som avgör vilka församlingar som skall tillhöra pingströrelsen. Ärligt talat förstår jag inte riktigt Alf Wennerfors fråga. Skulle det vara en uppgift för statsmakterna att på något vis lägga sig i detta med vad en religiös organisation anser i frågan om vilka församlingar som uppfyller de krav som ställs på dem i religiöst eller annat avseende? Jag tycker att den frågan ligger långt utanför vad riksdagen och regeringen skall ägna sig åt.

Andre vice talmannen anmälde att Alf Wennerfors anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Motionerna
1990/91:K97 till konstitutionsutskottet
1990/91:U18 till utrikesutskottet

Anmäldes och bordlades

Motionerna

med anledning av prop. 1990/91:150 Förslag till slutlig reglering av statsbudgeten för budgetåret 1991/92, m.m. (kompletteringsproposition)

1990/91:Fi36 av Carl Bildt och Bengt Westerberg (m, fp)

1990/91:Fi37 av Olof Johansson m.fl. (c)

1990/91:Fi38 av Lars Werner m.fl. (v)

1990/91:Fi39 av Inger Schörling m.fl. (mp)

1990/91:Fi40 av förste vice talman Ingegerd Troedsson m.fl. (m)

1990/91:Fi41 av Anne Wibble m.fl. (fp)

1990/91:Fi42 av Margit Gennser och Nils Fredrik Aurelius (m)

1990/91:Fi43 av Anders G Högmark m.fl. (m)

1990/91:Fi44 av Gullan Lindblad m.fl. (m)

1990/91:Fi45 av Lars Tobisson m.fl. (m)

1990/91:Fi46 av Leo Persson m.fl. (s)

1990/91:Fi47 av Inger Schörling m.fl. (mp)

1990/91:Fi48 av Inger Schörling m.fl. (mp)

1990/91:Fi49 av Bo Lundgren m.fl. (m)

1990/91:Fi50 av Anne Wibble m.fl. (fp)

1990/91:Fi51 av Jan-Erik Wikström m.fl. (fp, m, c)

1990/91:Fi52 av Sigge Godin m.fl. (fp)

1990/91:Fi53 av Lars Norberg m.fl. (mp)

1990/91:Fi54 av Elver Jonsson m.fl. (fp)

1990/91:Fi55 av Anne Wibble m.fl. (fp)

1990/91:Fi56 av Bengt Hurtig och Bertil Måbrink (v)

1990/91:Fi57 av Lars Werner m.fl. (v)

1990/91:Fi58 av Barbro Sandberg (fp)

1990/91:Fi59 av Ingbritt Irhammar m.fl. (c)

1990/91:Fi60 av Elving Andersson m.fl. (c, s)

1990/91:Fi61 av Jan Hyttring och Stina Gustavsson (c)

1990/91:Fi62 av Görel Thurdin m.fl. (c)

1990/91:Fi63 av Karin Israelsson m.fl. (c)

1990/91:Fi64 av Agne Hansson m.fl. (c)

1990/91:Fi65 av Börje Hörnlund m.fl. (c)

1990/91:Fi66 av Görel Thurdin m.fl. (c)

1990/91:So96 av Sten Svensson m.fl. (m)

1990/91:So97 av Sten Svensson m.fl. (m)

1990/91:So98 av Daniel Tarschys m.fl. (fp)

1990/91:So99 av Hans Göran Franck och Lars Leijonborg (s, fp)

1990/91:So100 av Inger Hestvik och Berit Oscarsson (s)

1990/91:So101 av Karin Starrin och Kjell Ericsson (c)

1990/91:So102 av Marianne Jönsson m.fl. (c, fp)

1990/91:So103 av Ulla Tillander m.fl. (c)

1990/91:So104 av Reynoldh Furustrand (s)

1990/91:Ub191 av Ann-Cathrine Haglund m.fl. (m)

1990/91:Ub192 av Mats Lindberg m.fl. (s)

1990/91:Ub193 av Mats Lindberg m.fl. (s)
1990/91:Ub194 av Siw Persson och Kjell-Arne Welin (fp)
1990/91:Ub195 av Carl Bildt och Bengt Westerberg (m, fp)
1990/91:Ub196 av Britta Bjelle (fp)
1990/91:Ub197 av Björn Samuelson m.fl. (v)
1990/91:Ub198 av Larz Johansson m.fl. (c)

med anledning av prop. 1990/91:175 Vissa folkhälsofrågor
1990/91:So72 av Charlotte Cederschiöld (m)
1990/91:So71 av Sten Andersson i Malmö och Birger Hagård (m)
1990/91:So73 av Sten Svensson m.fl. (m)
1990/91:So74 av Sten Svensson m.fl. (m)
1990/91:So75 av Bengt Kronblad (s)
1990/91:So76 av Barbro Sandberg (fp)
1990/91:So77 av Göran Magnusson m.fl. (s)
1990/91:So78 av Mats Lindberg och Lena Boström (s)
1990/91:So79 av Gudrun Norberg och Isa Halvarsson (fp)
1990/91:So80 av Bengt Kindbom (c)
1990/91:So81 av Anita Modin m.fl. (s)
1990/91:So82 av Magnus Persson och Kristina Svensson (s)
1990/91:So83 av Daniel Tarschys m.fl. (fp)
1990/91:So84 av Isa Halvarsson (fp)
1990/91:So85 av Jan Hyttring och Kjell Ericsson (c)
1990/91:So86 av Sven-Gösta Signell m.fl. (s)
1990/91:So87 av Barbro Westerholm m.fl. (fp, s, m, c, v, mp)
1990/91:So88 av Gunnar Björk m.fl. (c, s, m, fp, v, mp)
1990/91:So89 av Björn Samuelson och Gudrun Schyman (v)
1990/91:So90 av Lars Werner m.fl. (v)
1990/91:So91 av Karin Israelsson m.fl. (c)
1990/91:So92 av Karin Israelsson m.fl. (c, m, fp)
1990/91:So93 av Margareta Winberg m.fl. (s)
1990/91:So94 av Elver Jonsson och Hans Lindblad (fp)
1990/91:So95 av Anita Stenberg m.fl. (mp)

med anledning av prop. 1990/91:181 Sjuklön, m.m.
1990/91:Sf51 av Gösta Lyngå m.fl. (mp)
1990/91:Sf52 av Gullan Lindblad m.fl. (m)
1990/91:Sf53 av Karin Israelsson m.fl. (c)
1990/91:Sf54 av Lars Werner m.fl. (v)
1990/91:Sf55 av Sigge Godin m.fl. (fp)

med anledning av prop. 1990/91:189 Förslag till lag om byggnadsgaranti
1990/91:Bo76 av Knut Billing m.fl. (m)
1990/91:Bo77 av Sören Lekberg (s)
1990/91:Bo78 av Agne Hansson m.fl. (c)

Konstitutionsutskottets betänkanden
1990/91:KU32 Grundlagsfrågor

Finansutskottets betänkanden

1990/91:FiU23 Tioöresmyntet m.m.

1990/91:FiU25 Utveckling av offentlig sektor

1990/91:FiU27 Riksbankens förvaltning år 1990

1990/91:FiU28 Offentlig upphandling

Skatteutskottets betänkande

1990/91:SkU35 Dubbelbeskattningsavtal med Frankrike

Lagutskottets betänkande

1990/91:LU31 Export av farliga varor

Utrikesutskottets betänkande

1990/91:UU7 Vissa åtgärder mot Sydafrika

Kulturutskottets betänkande

1990/91:KrU29 Filmstöd

Jordbruksutskottets betänkande

1990/91:JoU27 Stödet till jordbruket och livsmedelsindustrin i norra Sverige, m.m.

Näringsutskottets betänkanden

1990/91:NU32 Hinder för export av farliga varor

1990/91:NU34 Ombildning av sparbanker till bankaktiebolag

Bostadsutskottets betänkande

1990/91:BoU16 Bostadsbidrag för år 1992

10 § Anmälan om frågor

Anmälades att följande frågor framställdes

den 7 maj

1990/91:601 av *Berith Eriksson* (v) till statsrådet Maj-Lis Lööv om utlänningslagen och FNs barnkonvention:

I familjeanknytningsärenden har tillämpningen av utlänningslagen blivit så restriktiv att den kommer i konflikt med artikel 9 i FNs barnkonvention. Invandrarverket och regeringen avvisar enligt fast praxis en förälder som saknar uppehållstillstånd i Sverige trots att hustru och barn har permanent uppehållstillstånd här. Man hävdar att ansökan måste göras från hemlandet även om det är beläget på andra sidan jordklotet.

Jag vill därför fråga statsrådet:

Avser regeringen att vidta några åtgärder för att praxis i anknytningsärenden där den avvisade har barn med uppehållstillstånd i Sverige skall bringas i överensstämmelse med FNs barnkonvention?

den 8 maj

1990/91:602 av *Hans Göran Franck* (s) till justitieministern om Stockholms tingsrätt:

På regeringens uppdrag har statskontoret utrett vissa organisatoriska frågor rörande Stockholms tingsrätt. Statskontorets förslag innebär en ny organisation och ledningsstruktur för tingsrätten. Det föreslås också bl.a. en förändrad avdelnings- och rotelindelning av den brottmålsdömande verksamheten. Det föreslås också att en översyn görs av den centrala administrationen och de administrativa stödfunktionerna med en ny ansvars- och beslutsordning för tingsrätten.

Det finns en utbredd negativ inställning till förslaget bland domarna. Även en stor del av annan personal, särskilt på brottmålsavdelningarna, har en kritisk inställning.

Jag vill fråga justitieministern:

Vilka åtgärder avser statsrådet vidta för att på lämpligt sätt tillgodose de krav och synpunkter som framställts av domare och annan personal vid Stockholms tingsrätt?

1990/91:603 av *Jan Strömdahl* (v) till statsrådet Maj-Lis Lööw om muntlig handläggning i asylärenden:

En asylsökande har normalt rätt till muntlig handläggning hos invandrarverket. Bara om en sådan skulle sakna betydelse för ärendet får invandrarverket avslå en begäran om det. I dag är situationen den att invandrarverket praktiskt taget aldrig på eget initiativ ordnar muntlig handläggning och så gott som undantagslöst avslår yrkanden från asylsökande om sådan handläggning.

Trots detta avslås asylansökningar i stor omfattning på grund av bristande trovärdighet. Denna praxis torde strida mot regeringsformens 11 kap. 1 § 3 stycket som lyder "Den offentliga makten utövas under lagarna".

Jag vill mot denna bakgrund fråga invandrarministern vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att invandrarverket skall iaktta reglerna i 11 kap. 1 § utlänningslagen om muntlig handläggning.

11 § Kammaren åtskildes kl. 13.57.

Prot. 1990/91:110
13 maj 1991

Förhandlingarna leddes av andre vice talmannen.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Karlsson

Innehållsförteckning

Måndagen den 13 maj

Anmälan om återtagande av plats i riksdagen	1
1 § Justering av protokoll	1
2 § Svar på interpellation 1990/91:195 om kostnaderna för den kommunala räddningstjänsten	1
Försvarsminister Roine Carlsson (s)	
Görel Bohlin (m)	
3 § Svar på interpellation 1990/91:179 om beredskapen inför stora kärnkraftsolyckor	5
Försvarsminister Roine Carlsson (s)	
Birgitta Hambræus (c)	
4 § Svar på interpellation 1990/91:177 om försämrade levnadsförhållanden	10
Statsrådet Bengt Lindqvist (s)	
Gudrun Schyman (v)	
5 § Svar på interpellation 1990/91:188 om åtgärder mot hembränning	17
Statsrådet Bengt Lindqvist (s)	
Karin Israelsson (c)	
6 § Svar på interpellation 1990/91:185 om protestaktioner vid införsel av rågvete	21
Justitieminister Laila Freivalds (s)	
Sten Andersson i Malmö (m)	
7 § Svar på interpellation 1990/91:189 om giltigförklaring av vissa ogiltiga vigslar	25
Justitieminister Laila Freivalds (s)	
Alf Wennerfors (m)	
8 § Hänvisning av ärenden till utskott	30
9 § Bordläggning	31
10 § Anmälan om frågor	
1990/91:601 av Berith Eriksson (v) om utlänningslagen och FN:s barnkonvention	33
1990/91:602 av Hans Göran Franck (s) om Stockholms tingsrätt	34
1990/91:603 av Jan Strömdahl (v) om muntlig handläggning i asylärenden	34